

4 - 1981 dec

sydasien

bulletinen

10 kr

Hur bistånd kan slå fel!

Adress till Sydasiensbulletinen:
G Dückers väg 1F
241 00 Eslöv, 0413/60201

Sydasiensbulletinen ges ut fyra gånger per år. Redaktionen växlar mellan Stockholm, Malmö-Lund och Göteborg. Detta nummer ansvarar Stockholmsgruppen för, och nästa nummer kommer att göras i Göteborg. Artiklar, debattinlägg m m är välkomna.

Ansvarig utgivare: Thomas Bibin

Prenumeration för fyra nummer (ett år) kostar 40 kr. Studentprenumeration kostar 30 kr, stödprenumeration 100 kr och institutioner får betala 60 kr. Vill man ha sig tillsänt ett enstaka äldre nummer kostar detta 10 kr.

Postgiro: 79 54 96-9 Sydasiensbulletinen.

Kontaktpersoner för Sydasienskommittéerna:

Stockholm:

Kalle Kjellman, Hälsingegatan 7
113 23 Stockholm, tel 08/32 84 68

Göteborg:

Thomas Bibin, Erik Dahlbergsgatan 27 A, 411 31 Göteborg, tel 031/16 15 12

Malmö/Lund:

Carl-Johan Charpentier, G Dückers väg 1F, 241 00 Eslöv, tel 0413/602 01
Rune Romhed, Nils Bjelkegatan 6, 222 20 Lund, tel 046/12 21 23

Uppsala:

Anders Forsberg, Fänkålgatan 3, 754 47 Uppsala, tel 018/25 47 27

Danmark:

Stig Toft Madsen, Burmeistergade 27, 1429 Köpenhamn K, tel 01/54 56 11

Sydasienskommittéernas plattform:

Sydasienskommittéerna i Sverige har som mål att sprida information om situationen i Sydasiens och stödja de krafter som bekämpar imperialismen, det politiska förtrycket och underutvecklingen i området.

Kommittéerna är fristående från politiska partier och grupperingar i Sydasiens och i Sverige.

OMSLAGSFOTO: Börje Tobiasson

INNEHÅLL:

Att experimentera med människor – och sen då? sid 4

Vilgot Oscarsson redovisar resultatet av ett av de största biståndsprojekt som LO/TCO någonsin ställt sig bakom.

Sarhad i Fokus sid 8

Signaturen *Lahori* fortsätter sin genomgång av Pakistans provinser. Denna gång har turen kommit till Sarhad, även kallat Northwest Frontier.

"Utöva påtryckningar på er egen regering" sid 14

När den pakistanske exilpolitikern Afzal Bangash var i Stockholm fick *Birgitta Johansson* en intervju med honom. Afzal Bangash berättar bl a om försöken att ena oppositionen mot den alltmer isolerade militärjuntan.

Wakhan till Sovjet? sid 17

C-J Charpentier skriver om ryktena kring Afghanistans nordöstra hörn, den så kallade Wakhankorridoren.

Mot en mörknande framtid sid 20

Håkan Wahlquist analyserar resultatet av folkomröstningen i Nepal. Valet stod mellan det traditionella pan-chayat-systemet eller ett flerpartisystem.

Kring valet i Bangladesh sid 23

Iftekhar Hossain berättar om segrare och förlorare i presidentvalet.

CIA i Bangladesh sid 24

USAs regering förnekar inte att man var högst aktivt inblandad när det gäller mordet på Mujibur Rahman 1975. *Thomas Bibin* skriver om vad som hittills uppdagats.

Insändare

Bistånd och politik hör ihop

Sverige har långsamt men säkert dragits in i ett av sina största biståndsprojekt någonsin. Det gäller det sk Kotmale-projektet i Sri Lanka, damm- och kraftverksbygget som är avsett att betjäna 90 % av landets befolkning. De 10 % som inte får vara med råkar vara plantagearbetare som bebodde just de områden i högländerna där projektet finns. Och dessa plantagearbetare, de sk indiska tamilerna, saknar medborgarskap och rösträtt sedan slutet av 40-talet. De allra flesta ska i sinom tid tvingas att flytta till Indien, om de inte redan tvingats iväg som skett med många av dem. De får ingen glädje av den nya elkraften i Sri Lanka. De får inte vara om om den nyuppodling och konstbevattning som nu ordnas för de andra invånarna i landet. Det finns således ett klart samband mellan bistånd och politik.

Det borde kännas besvärande för Sri Lankas regering och alla de som på olika sätt ger den sitt stöd att det finns drygt en halv miljon plantagearbetare utan medborgerliga rättigheter i landet och lika många till i såväl Sri Lanka som Indien som nu framlever sina dagar som andra klassens medborgare. Det tycker i alla fall alltför politiska organisationer, kyrkliga grupper, enskilda hjälporganisationer och andra som nu skrivit under en petition riktad till Sri Lankas president. De viktigaste kraven är ett stopp för tvångsflyttningen till Indien och medborgerliga rättigheter åt alla statslösa.

Sydasienskommittéerna har i Sverige tagit på sig uppgiften att sprida informationen kring detta och att samla in underskrifter för att skicka till regeringen i Colombo.

Med visst fog kan man hävda – och det gör också den svenska biståndsmyndigheten Sida – att man inte kan använda biståndet som ett påtryckningsmedel mot ett mottagarlands politik i olika frågor. Alla vet att det ofta bryts mot denna princip, inte minst från USA:s och Världsbankens sida, men på Sida hålls principen högt. Inte desto mindre finns det en gräns när man inte längre kan hålla biståndet heligt. Sydasienskommittéerna har ju t ex tidigare hävdat att biståndet till Bangladesh, Indien och Pakistan förfelar sina syften och krävt ett stopp. Inte minst har detta skett på grundval av Sida:s egen kritik mot biståndet till dessa länder.

Vi tror nu också att biståndet till Sri Lanka måste omvärderas. Inte bara på grund av sambandet mellan statslösheten i landet och de storslagna planerna med utbyggnaden av floden Mahaweli där Kotmale-projektet ingår. Alltmer tyder nämligen idag på att Kotmale-projektet, som fö kräver allt övrigt svenskt bistånd till Sri Lanka, tillkommit på ett oriktigt sätt. (Se Sydasiensbulletinen 2/79, 4/79 och 2/80), att det lider av mycket stora brister och att regeringen i Colombo saknar förmåga eller vilja att göra det till något annat än ett glamourprojekt för egen politisk vinning.

De senaste rapporterna om Kotmale, som bl a härrör från Världsbanken, säger oss att projektet blivit dyrare än nödvändigt, att kostnaderna för Sveriges del antagligen kommer att gå över 2-miljardersstrecket, att det blir kraftigt försenat (två år vet man redan idag) och att bromsarna slagits till för sent. Sida, som lät sig bli överspelat med öppna ögon när affären kom till, har nu försökt få kontroll över utvecklingen. En expertgrupp från

Sida har just kommit hem från Kotmale är ett första försök från verkets sida att på allvar ta reda på vad det är som händer med de svenska biståndspengarna. Och inom Sida håller man på att utarbeta nya rutiner för att förhindra att man dras in i projekt som andra bestämt över deras huvuden. I fallet Kotmale var det ju fråga om en ljusskygg överenskommelse mellan regeringarna i Sverige och i Sri Lanka å ena sidan och byggherren Skånska Cement å den andra. Idag har affären gått så långt att Skånska Cement helt dominerar affären. Det är inte längre fråga om förhandlingar, utan om direktiv. Och det är oacceptabelt.

Det sagda tyder på att det här är fråga om ett ohälsosamt samband mellan (två regeringars) näringspolitik och ett företags vinning på biståndspengar. Men det finns fler osundheter kring Kotmale, och de syns bra om man jämför Kotmale med Bai Bang i Vietnam.

När den dåvarande socialdemokratiska regeringen år 1974 beslöt att bistå dåvarande Nordvietnam med 770 mkr under fem år till Bai Bang-projektet så sas det att det var ett fräckt övergrepp av regeringen att ge pengar till kommunister utan att ens låta riksdagen granska affären. Bai Bang-beslutet gav ny näring åt den presskampanj mot projektet som inletts redan året före, och som kom att fortsätta år efter år.

1978 gav den borgerliga regeringen vid Sergels Torg klartecken till Kotmale som kunde invigas den 3 februari 1979. Liksom i Bai Bang-fallet skedde detta utan att riksdagen granskat affären, men till skillnad från Bai Bang så sattes Kotmale igång i strid med det svenska biståndsavtalet med Sri Lanka och i strid mot Sida:s kritik mot affärens utformning.

Ändå har det varit helt tyst om Kotmale, i synnerhet fram till försommaren 1979. Ingen upprörd pressdebatt om verkliga och gärna påhittade skandaler kring Kotmale, inga partiledare i TV som bekymrat talat om för oss att så här får det inte gå till. Inga rapporter om den arroganta högerledaren i Sri Lanka och hans vidlyftiga utvecklingspolitik.

I maj 1979 kommer den första seriösa kritiken mot projektet, men det blir inga större åthävor kring detta. I september samma år undrar socialdemokraten Mats Hellström om inte Blix (då utrikesminister) går i Skånska Cements ledband. Men någon inträngande debatt kommer aldrig igång, och idag är det märkliga det att socialdemokraterna helt tystnat kring Kotmale, trots nya alarmerande fakta som kommer gång på gång. Den enda förklaringen till att man försitter detta tillfälle att ge betalt för gammal ost är att man helt enkelt kommit överens om ett byte: om ni lägger av snacket kring Bai Bang så lovar vi ligga lågt om Kotmale.

Slutsatsen av detta måste bli att vår biståndspolitik inte är så mycket en fråga om bistånd som om politik, om svensk partipolitik. Samt att massmedia i nära tre år missat chansen att ta upp en mycket skum biståndsaffär under uppsegling, en affär som fortfarande döljer hjälpsväckande detaljer.

Av dessa skäl bör därför Kotmale-projektet och biståndet till Sri Lanka omprövas.

Att experimentera med människor – och sen då?

Vilgot Oscarsson

En delegation från TCO/TBV reste hösten 1980 runt i Indien för att bli studera fackliga biståndsprojekt som får stöd från Sverige. Enligt intervjuer med några resenärer i SAB (nr 1/81) var deras intryck klart positiva.

Några av deltagarna besökte svenska företag i Poona. Om de bemödat sig att resa ytterligare någon mil norr om Poona, hade de kunnat vandra runt i spillrorna efter ett av de största biståndsprojekt LO/TCO någonsin backat upp.

Hur det började

Aurangabad-experimentet startade i början av 1970-talet som ett fackligt projekt med FFI-skolan i Delhi som huvudman. Man vände sig till de fattigaste grupperna på den indiska landsbygden, de jordlösa lantarbetarna. Minst 20 procent av familjerna skulle vara kastlösa. Deltagarna skulle få utbildning och yrkesträning. Småskalig produktion skulle startas för lokala behov.

Genom utbildning och kollektivt arbete skulle deltagarnas attityder påverkas. Man ville ändra deras inställning till kastsystemet och det traditionella könsrollsmönstret samt skapa insikt om vikten av att arbeta kollektivt och fackligt/kooperativt.

Det mest intressanta med Aurangabad-experimentet var att deltagarna i utbildningen *inte* skulle återvända till sina hembyar. Härigenom ville man förhindra att de jordlösa lantarbetarna på nytt fångades upp i de traditionella maktstrukturerna. Deltagarna skulle istället bygga *nya* byar.

Efter det andra träningslägret i maj 1973 skänkte delstatsregeringen i Maharashtra ett magert landområde på ca 6 hektar, 12 kilometer nordost om Poona. Den nya kooperativa byn registrerades som en "cooperative society" i december 1973, byns namn blev *Sahajevanwadi*.

LO-TCO-SIDA går in

För finansieringen av hus och produktionsbyggnader fick projektet lån av indiska kooperativa kreditinstitut och från Bank of Maharashtra.

1974 fick LO och TCO en förfrågan från ILO (Internationella Labour Organization) om möjligheterna till svenskt stöd. En svensk delegation besökte projektet hösten 1974 och rekommenderade sedan SIDA:s styrelse att för budgetåret 1975/76 och 1976/77 bevilja anslag på sammanlagt 620 000 kronor. Hösten 1975 beviljade SIDA denna ansökan.

Under oktober 1975–november 1978 utbetalade SIDA totalt 805 000 kronor till Aurangabad-experimentet. Bank of Maharashtra beviljade under 1976 lån på ca 450 000 rupier. Räntan varierade mellan 11–15 % och lånen skulle återbetalas på 5–7 år. I bankens lönsamhetskalkyl räknade man med att byn skulle vara ekonomiskt självförsörjande efter sju år. Banken lämnade sina lån på den säkerhet som den SIDA-finansierade kapitalutrustningen (byggnader, lokaler, inventarier) innebar. Det är också uppenbart att banken vågade gå in med lån därför att projektledningen förespeglade bankledningen en fortsatt och utökad finansiering från Sverige.

Utvecklingen från 1975 till 1979

Sommaren 1975 fanns 38 familjer i byn. De arbetade med att färdigställa de 50 bostadshusen. Enligt projektplanerna skulle produktionsbyggnaderna för tillverkning av matolja liksom hönsriet och djurstallarna vara färdiga, men det var de inte. Människorna led av brist på pengar och vatten, dåliga råvaror för produktion av tegel, försenade leveranser och brist på mat.

De flesta menade dock att grunden nu hade lagts till ett bättre liv.

Våren 1977 var bostadshusen färdigbyggda. Det fanns en liten matoljefabrik, ladugård med 18 kor, hönsbarn med 170 höns, toalettbyggnader samt en stor vattenreservoar. I ett av husen var byns affär inrymd, i ett annat en förskola för de minsta barnen. Elledningar var dragna och snart skulle el installeras i bostadshusen.

Deltagarna i projektet hade arbete under hela året. Det var ett stort framsteg i jämförelse med deras tidigare situation som undersysselsatta lantarbetare. Ett gift par tjänade 8 rupier om dagen. På den inkomsten ansåg man att man kunde existera, men inte mer.

Antalet familjer i byn hade minskat från 38 till 22. Det berodde främst på att deltagarna i projektet fick arbeta mycket hårt för en blygsam dagsinkomst. De som

hade något överlevnadsalternativ lämnade projektet. De som var kvar pendlade mellan hopp och förtvivlan.

I april 1979 fanns endast 17 familjer kvar. 14 hus stod helt tomma, 12 var ombyggda till hönsburet, 14 användes till administration, lager m m. Oljekvarnen hade blåst sönder under en cyklon. Tegeltillverkningen var nedlagd och det stora tegellagret hade inte gått att sälja. Under 1979 hade vattnet sinat i byns vattenreservoar.

De 18 korna fanns kvar, men eftersom fodret måste köpas utifrån blev mjölkproduktionen dyrbar.

bygga upp nya kooperativa byar (10 nya byar under 3 år samt ett centralinstitut i Aurangabad. Därtill två undervisningsbyar varav Sahajewanwadi skulle vara en).

Den ekonomiska basen för de 100 familjerna i de nya byarna skulle vara mjölkproduktion. Varje by skulle ha 120 kor, betesmark och vara självförsörjande med djurfoder.

I motiveringen för sitt avslag anför SIDA bl a (insatspromemoria 19/12-79):

• *projektets organisation är alltför "topptung". Det är svårt att få människor i ett sådant här projekt att anamma idéer och synsätt som presenteras för dem utifrån*

• *Sociala aspekter: ... "Det verkar vara mycket svårt att återgå till den gamla miljön, om man känner sig misslyckad med experimentbyn – och det gör tydligen många. Vad som hänt med dem som slutat i projektet verkar inte ha följts upp närmare."*

Varför misslyckades projektet?

Det är anmärkningsvärt att TCO/TBV-resenärerna som besökte Indien och Poona 1980 inte försökte ta reda på vad som hänt med de tidigare deltagarna i projektet och få deras syn på varför det misslyckades.

*Ladugården i experimentbyn.
Foto: Vilgot Oscarsson*

Fortsatt ekonomiskt stöd till projektet?

Den 25 oktober 1979 inkom LO/TCO med en ansökan till SIDA på ca 12 miljoner kronor under en 3-årsperiod. Ansökan byggde på de nya projektplaner som utarbetats av projektledningen i Indien. ILO reviderade sedan dessa planer och godkände dem. ILO åtog sig det övergripande ansvaret för det nya projektets genomförande i samarbete med LO/TCO och indiska fackliga organisationer och myndigheter.

Målsättning för det utvidgade projektet var liksom tidigare att skapa arbetstillfällen för jordlösa lantarbetare genom att

- *utbildningstidens längd.* "Det är knappast troligt att de nya byinvånarna på så kort tid som sex månader skall kunna lära sig de grundläggande färdigheter och värderingar som krävs för att kunna starta på egen hand i en egen by."
- *bankernas roll.* "Av projektdokumentationen framgår att byarna anses vara 'bankable'." Men kommer man att få alla de lån som behövs för verksamheten?"
- *markförvärv.* "Några aktuella uppgifter från myndigheterna om att de kommer att släppa till land i tillräcklig utsträckning har inte presenterats."

Under tre veckor i december 1980-januari 1981 hade jag möjlighet att genomföra en uppföljningsstudie av Aurangabad-experimentet.

Jag lokaliserade 21 familjers hemvist och nuvarande sysselsättning. De flesta av dem hade varit med i projektet 4-5 år. Jag genomförde 10 familjeintervjuer, vardera ca en timma lång, samt intervjuade lokala utvecklingsarbetare och bankmän som varit i kontakt med projektet. Dessa intervjuer, tillsammans med mina tidigare erfarenheter och studier av projektet, har gett mig en klar bild av varför projektet misslyckades.

När "socialhjälp" från Sverige upphörde i slutet av 1978 (sista utbetalningen

från SIDA, 130 000 kronor, skedde i november 1978) fanns inga pengar att driva detta olönsamma och felplanerade projekt. Projektledaren, Vijendra Kabra, tog med sig utrustningen till matoljefabriken samt korna till Aurangabad. Där driver han nu ett nytt "utvecklingsprojekt" med stöd av internationellt biståndskapital (dock ej svenskt).

Bristen på rörelsekapital är således den omedelbara orsaken till att projektet upphörde. Vid en närmare granskning finner man dock förklaringar på ett djupare plan.

Den olönsamma produktionen

Det markområde som delstatsregeringen i Maharashtra skänkte till projektet omfattar knappt 6 hektar. Eftersom den odlingsbara jorden är upptagen delas endast mager, torr och ofruktsam jord ut. Delstatsregeringen vare sig kan eller vill dela ut eller omfördela produktiv jord.

På den magra markbit där Sahajevanwadi byggdes fanns inga som helst förutsättningar för livsmedelsproduktion för självförsörjning. Dels var jorden dålig, dels saknades vatten. Det fanns inte ens förutsättningar för foderproduktion.

Man satsade till en början på tegelproduktion, dels för att bygga bostadshus och produktionsbyggnader, dels för försäljning. Vatten för tegeltillverkningen hämtades ett par kilometer utanför byn. Leran som behövdes till teglet var dock mycket dålig och det färdiga teglet fick därigenom en mycket dålig kvalitet. Det gick helt enkelt inte att sälja.

Den matolja som producerades hade god kvalitet, och gick att sälja, men utan vinst. Råvaran odlades inte i området utan köptes och fraktades från Aurangabad som ligger ungefär 25 mil från Sahajevanwadi.

Korna gav mjölk men utgifterna översteg intäkterna. Man tvingades köpa djurfodert och mjölken hade inte tillräcklig fetthalt för att klara de delstatliga normerna.

Kycklinguppfödningen lönade sig med drevs i väldigt liten skala. När vattnet tog slut 1979, ökade problemet med sjukdomar hos kycklingarna eftersom hönshusen inte kunde hållas rena.

Ett "en-persons-projekt"

Sahajevanwadi var registrerad som "cooperative society". Formellt sett bestämdes samtliga deltagare över verksamheten i byn utifrån principen "en man, en röst". Stormötet, där samtliga vuxna i kooperativet satt med, var det högsta beslutande organet.

I praktiken fattade emellertid projektledaren, Vijendra Kabra, alla viktiga beslut själv.

Bristen på delaktighet och ansvar

I mina intervjuer med Vijendra Kabra talar han ofta om vikten av att arbeta tillsammans *med* människorna. De måste vara delaktiga i en utvecklingsprocess som de själva känner ansvar för. Men Vijendra Kabra arbetade endast *för* deltagarna i projektet. Det gick lång tid mellan varje stormöte. När de förekom (i regel när besökare från Sverige kom på studiebesök) liknade de gamla tiders husförhör med rättskaffens lärare och lydiga elever.

Vijendra Kabra.
Foto: Gunnar Wallin

I rättvisans namn måste också understrykas, att bristen på delaktighet även berodde på deltagarnas låga utbildningsnivå. Många var analfabeter och ingen hade någon erfarenhet av kooperativt arbete. De flesta hade helt naturligt en mycket diffus uppfattning om hur verksamheten finansierades, att banklån hade tagits och skulle återbetalas, om avdrag på lönen för gemensamma ändamål etc. De hade inte heller någon klar uppfattning (eller fått redan på?) vem som ägde projektet.

Avsaknad av kulturell överbyggnad

Aurangabad-projektet försökte bryta samlevnadsmönster som är djupt rotade i det indiska samhället.

Projektledningen uppfattade *storfamiljen* som ett fängelse för unga gifta par. Man menade att den skapar ett beroende som kväver de ungas förhoppningar om ett förändrat och bättre liv.

Man ville också bryta det traditionella *kasttänkandet* eftersom det inte bygger på samarbete och jämlikhet. I experimentbyn skulle alla tillhöra "the human cast". Alla former av särbehandling (t ex vid måltider) motarbetades mycket hårt.

Vidare ansåg projektledningen att deltagarnas *religiösa* föreställningar måste förändras. "Vi har inget tempel i byn eftersom religionen och gudsdyrkan håller kvar människorna i ödestro, vidskepelse och underdånighet."

Det är givet att man inte kan bryta samlevnadsmönster och grundläggande värderingar som är djupt rotade i ett lands kultur genom att föra samman människor till en ny plats och sedan säga till dem: "Nu ska ni glömma hur det var förut, nu ska ni leva på ett nytt sätt och tänka i nya banor."

Det gick heller inte i Sahajevanwadi. Vad man däremot åstadkom var ett kulturellt tomrum. I flertalet av våra intervjuer från 1977 kommer det fram att familjerna saknade den trygghet och gemenskap som kan finnas i en storfamilj och även i den egna kastgruppen. Samtidigt bör det understrykas, att de svåra förhållandena och gemensamma arbetsuppgifterna i experimentbyn utvecklade en genuin vänskap mellan de unga familjerna.

De jordlösa lantarbetarfamiljer som anslöt sig till projektet hade tidigare varit vana att fira de traditionella indiska högtiderna samt de fester som är förbundna med jordbruksårets växlingar.

I Sahajevanwadi fanns ingen plats för detta. I projektledningens föreställningsvärld betydde dessa kulturella värden föga. Deltagarna skulle arbeta hårt, projektet måste bli ekonomiskt lönsamt. Frånvaro för att t ex bevista en nära släktings bröllop, sågs med oblidla ögon. Det var sällan någon var borta, då förlorade man en dagsinkomst och det hade man inte råd med.

Många förlorare

Det finns många förlorare i Aurangabad-experimentet.

Projektledaren, *Vijendra Kabra*, har förlorat i prestige bland sina politiska uppbackare i Poona-området. Men Kabra är en välbärgad man och han klarar sig säkert bra i fortsättningen genom att starta nya projekt med hjälp av sina kontakter inom de internationella biståndsorganen.

Vi svenska *skattebetalare* har förlorat en del skattemedel men det är ju av marginell betydelse. Det vore dock intressant att få ta del av en ekonomisk slutredovisning från projektet, om en sådan någonsin kommer...

Bank of Maharashtra klarar sig också bra även om den förlorar ca en halv miljon rupier på projektet. (Av de 450 000 rupier banken lånade ut har endast 54 000 rupier återbetalats.)

I förlorarnas skara finns också *de internationella biståndsorganen*, ILO, LO/TCO, SIDA. När jag diskuterat projektet med indiska utvecklingsarbetare som följt det på nära håll, så säger de, att de är förvånade över hur lätt det tycks gå att få

"50 unga, fattiga familjer från olika byar som har fått chansen att komma ur sin fattigdom. De har fått en yrkesutbildning tack vare den internationella fackföreningsrörelsen. Och nu ska de bygga en kooperativ by, som ska bli en mönsterby där alla är jämlikar, oberoende av kast eller religion."

Foto: Per L-B Nilsson

internationella biståndspengar till ett projekt som redan från början är felplanerat. Att det sedan kunde få nytt friskt kapital under flera år anser de än mer förvånande. När de sedan får höra att Aurangabad-experimentet kostat närmare 2 miljoner rupier blir förvåningen total. De liksom jag anser att fackligt bistånd till jordlösa lantarbetare är något positivt under förutsättning att man vet vad man gör och att biståndet ger några utvecklingseffekter.

De verkliga förlorarna är givetvis *deltagarna*. Flertalet av familjerna lever i dag i Hadapsar-området strax utanför Poona, inte långt från Sahajevanwadi. De flesta har inte kunnat återvända till sina hembyar och sina storfamiljer. Där finns det ingen plats för dem eftersom deras föräldrar saknar egen jord. Och de är inte särskilt välkomna tillbaka. Eller som ett föräldrapar uttryckte det: "Ni har lämnat oss, varför kommer ni då tillbaka? Här finns inget arbete. Ni kan inte leva här hos oss."

Deltagarna i projektet har det inte sämre ekonomiskt sett nu än när de levde i experimentbyn. Där levde de på existensminimum och det gör flertalet även i dag.

Men deltagandet i projektet har gett svåra psykiska effekter. "Experimentmänniskorna" är besvikna, bittra och frustrerade. De fick löften om en bättre framtid. De arbetade väldigt hårt för det. Men deras dröm om ett bättre liv slogs i spillror. Eller som flera uttryckte det:

"Vi satsade flera av våra bästa år på löften om en bättre framtid. Vi arbetade hårt för det och vi stod ut med många svårigheter. Men våra drömmar slogs i spillror och nu är vi både arga och mycket besvikna. Varför blev det så här? Hur har man kunnat få göra så här mot oss?"

Frågan kvarstår: Får man experimentera med människor under flera år för att sedan, efter ett misslyckat experiment, lämna dem att klara sig bäst de kan.

Landanalys – Sri Lanka av Gabriella Ström för SIDA:s räkning har kommit ut i dagarna. Den tillhandahålls av SIDA:s Informationsbyrå. Vi kommer med en recension i nästa bulletinen.

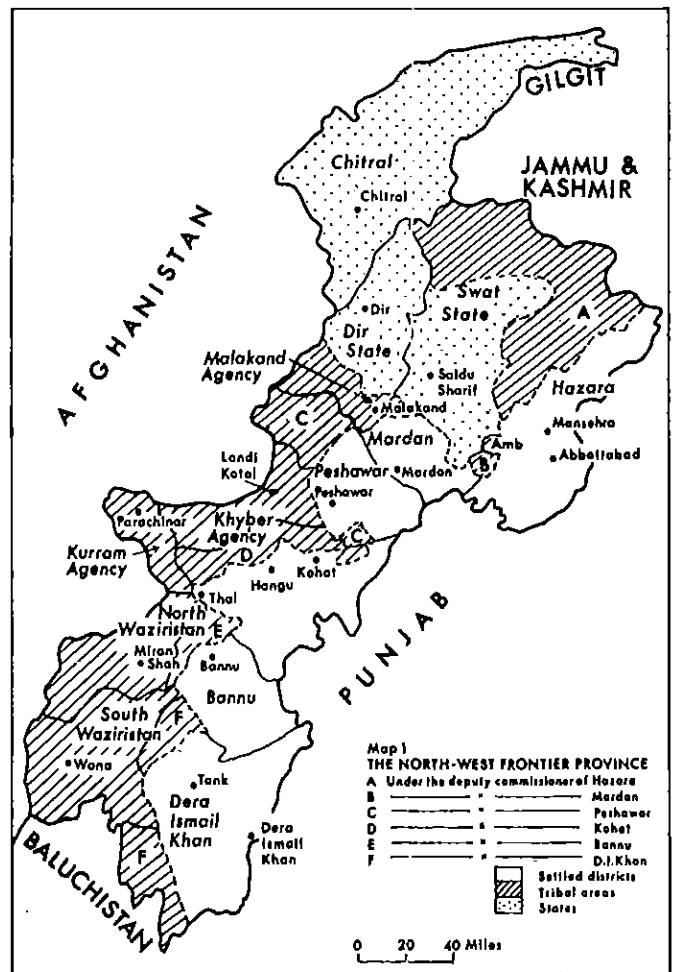
Sarhad i Fokus

Lahori

I SAB 1-81 beskriver författaren Lahori den pakistanska provin-
 sen Baluchistan. Här fortsätter han med att ta upp provin-
 sen Sarhad, även kallad Northwest Frontier. I den brittiska
 imperialismens historiebeteckning intar Sarhad en särställ-
 ning. Det var här engelsmännen stötte på det bittraste och
 mest hårdnackade motståndet i sin erövring av den indiska
 subkontinenten. "The bloody Pathans" blev bland frustre-
 rade brittiska officerare ett begrepp förknippat med överfall,
 bakhåll, svek och lömska. Dittills hade imperialismens arméer
 aldrig träffat på ett folk som vägrade låta sig pacificeras.

Fördraget i Gandamak år 1878 och Durandavtalet 1893 var
 två avtal som den brittiska kolonialregeringen i Indien tvingade
 på den afghanistanska regeringen. Som en följd blev Durand-
 linjen gräns mellan de båda staterna. Den brittiska politiken hade
 varit att pressa tillbaka den direkta afghanska närvaron så långt
 som möjligt i nordväst. Denna utvidgningspolitik ledde till flera
 anglo-afghanska krig i vilka britterna klart framstod som den
 starkare makten. Trots att Durandlinjen gav britterna alla strate-
 giska fördelar utgjorde den dock ingen naturlig geografisk
 gräns och pukhto- eller pushtotalande stammar och klangrupper
 med sekelgama blods- och kulturband splittrades som följd. Den
 svårtillgängliga bergsterrängen och pukhtonernas trotsiga attityd
 gjorde det omöjligt för britterna att kontrollera deras förflytt-
 ningar vid den nya politiska gränsen. Följaktligen fortsatte de
 att erkänna afghanska intressen öster om Durandlinjen, dvs i
 de brittiskkontrollerade områdena. Det anglo-afghanska fördra-
 get 1921 upprepade ånyo erkännandet av dessa intressen.

Sådana fördrag fordrade en politik som försäkrade de två kon-
 kurrerande staterna stöd bland de stammar som bodde i gräns-
 områdena. Eftersom Afghanistan inte var i en sådan position
 att det kunde utmana britternas makt höll det en låg profil och
 begränsade sig till periodiska proklamationer om sina krav öster
 om Durandlinjen. Den geografiska gräns som floden Indus ut-
 gjorde nämndes som den verkliga gränsen. Britterna å andra
 sidan utarbetade den s k Closed Border Policy, varigenom stam-
 marna tvingades hålla sig inom de s k stamområdena (Tribal
 Areas). En kedja av militära poster och förläggningar sträck-
 tes kring stamområdena. Stammarna lämnades i ett halvt själv-
 ständigt tillstånd. Politiska sändebud utsågs i dessa områden
 vilka övervakade de politiska och strategiska intressena via stam-
 hövdingar och andra inflytelserika personer. Vissa områden, som
 gränsade till stamområdena, lades direkt under brittisk admi-
 nistration, s k fast bosatta områden (Settled Areas). Dessa ad-
 ministrerades efter samma mönster som användes i andra delar
 av Brittiska Indien. Grovt sett var det områdena längs den järnväg
 som förband Peshawar i Sarhad (av britterna benämnt North-
 West Frontier Province, NWFP) med andra delar av Indien, som
 lades under direkt brittiskt styre. På så sätt fanns en slags dubbel
 gräns i Sarhad; en inre som markerade det område som ad-

ministrerades av britterna och en yttre som utgjorde gränsen för brittisk överhöghet. När Pakistan bildades 1947 ärvdes detta förhållande. Samtidigt återupprepade Afghanistan sina krav på hela provinsen Sarhad och Baluchistan väster om Indus.

Pukhtonerna i historien

De pukto- eller pushtotalande folken kallar sig själva pukhtoner eller, i en dialektform, pushtoner. I Indien kallades de afghaner eller pataner. Enligt folklegenden härstammar de alla från en gemensam förfader, Quais, som antas ha levt på profeten Muhammeds tid och av denna ha omvänt till islam.

På tusentalet började muslimer från Afghanistan tränga ner i Indien genom bergspassen och pukhtonerna förenade sig med dessa arméer. Genom seklerna fortsatte de att strömma in i Indien. Den muslimska militärfeodala aristokratin i Indien inkluderade pukhtoner, som bildade en viktig grupp i denna struktur. Pukhtonska dynastier regerade både i centrum i Delhi och i flera andra furstendömen. Under den muslimska perioden befann sig Kabul och Delhi vid flera tillfällen under en enda härskare. De historiska och politiska banden mellan pukhtonerna och subkontinenten har därför varit intima under de senaste tusen åren.

Trots att pukhtonerna på detta sätt blandade sig med andra folk på subkontinenten var det i nordväst som de fortsatte att vara en överväldigande majoritet och där behöll de sin speciella sociala organisation och sina kulturella traditioner.

Idag är de det statsbärande folket i Afghanistan, där de lever i de södra och östra delarna. I Pakistan är Sarhad och norra Baluchistan deras områden. Ungefär 10 miljoner pukhtoner lever i Afghanistan och ca 9 miljoner i Pakistan.

Social struktur

Pukhtonerna i både Settled Areas och stamområdena bibehåller grunddragen i sin stamorganisation. Dessa drag är mycket starkare i stamområdena. I de bofasta områdena har regeringsapparaten närvaro och samhällets utveckling i stort tenderat att försvaga de stammässiga relationerna. Samtliga pukhtoner iakttar emellertid, i varierande grad, den uppförandekod som kallas *pukhtoonwali*. De mest framstående dragen i denna kod är *badal* och *melmastia*. Badal ålägger en pukhton att hämnas en oförrätt som begåtts mot någon av hans släktingar. Melmastia är plikten att erbjuda skydd och gästfrihet åt en besökare. Dessa båda traditioner har gjort pukhtonerna kända för sin gästfrihet och ökända för sina ändlösa blodsfejder.

I det traditionella systemet fanns tre kategorier av medlemskap i det pukhtonska samhället. I toppen fanns *khanerna*, de högsta hövdingarna. Därefter kom familjeöverhuvudena, *maliks*. Vanliga medlemmar kallades *daftarer*. Det traditionella samhället var utomordentligt jämlikt trots dessa nivåer. Hövdingarna ägde inflytande snarare än makt. Dispyter löstes i *jirgan*. Denna var ett stamråd där alla män kunde delta. Jordägandet var också jämlikt. Stammen innehade ett landområde som var uppdelat i olika kategorier, inklusive individuellt ägda lotter. Hövdingarna hade inga speciella krav på eller fick några tributer från andra medlemmars jord.

Vid sidan av dessa kategorier fanns religiösa män av skiftande betydelse. Hantverkare med låg status, som vävare, barberare, krukmakare och biträden utgjorde också en del av det pukhtonska samhället. De ansågs dock inte vara pukhtoner ens då de talade pukhto. På 1700-talet, när större delen av Sarhad tillhörde sikhkungadömet Punjab, bosatte sig också hindu- och sikh-handelsmän i Sarhad. De bodde för det mesta i städerna och dominerade handel och statliga tjänster.

Feodaliseringen av det pukhtonska samhället

En feodaliseringsprocess (termen används här i betydelsen att en liten jordägarklass dominerar det ekonomiska, sociala och politiska livet i samhället) hade pågått i århundraden som ett

Foto: C-J Charpentier.

Dara är ett centrum för vapentillverkning i Sarhads Stamområde. Moderna vapen kopieras med ålderdomliga verktyg.

resultat av centralmaktens inskränkningar i stamlivet. Denna process kulminerade under britterna. Den bosättningspolitik som dessa infört i andra delar av Indien introducerades även i Sarhads Settled Areas. Regler för jordinnehav, räntor och skattebetalning lades fast. Som ett resultat uppstod en storjordägarklass, självägande bönder och arrendatorer.

Denna förändring ledde till att ekonomin i de fast bosatta områdena integrerades i Brittiska Indiens koloniala ekonomi. På det politiska planet gynnade den brittiska politiken de stora khanerna, som fick en andel av jordskatteinkomsterna. Lojala khaner erhöi väl tilltagna gåvor och olika hederstitlar. Detta inkluderade adelsskap och titlar som Nawab, Khan Bahadar, Khan Sahib, etc. Å andra sidan togs deras administrativa och juridiska makt över av den civila administrationen, domstolarna och polisen, som skapats av britterna. Dessa förändringar löste upp banden mellan khanerna och de vanliga samhällsmedlemmarna och skapade antagonistiska relationer. Khanen blev kolonialmaktens verktyg och beroende av regeringen för att kunna upprätthålla sin privilegierade ställning i samhället.

Medan regeringens politik koncentrerade sig på de stora khanerna började de mindre khanerna anstränga sig för att behålla sin position i stamsamfundet. De stora khanerna började leva i städerna, vilket skapade ett ledarskapsvakuum på lokal nivå, vilket fylldes av de små khanerna.

Pukhtonernas politiska uppvaknande på 1900-talet hade sitt ursprung i konflikten mellan de stora khanerna och de små, som utgjorde en utmaning mot de förras ledarskap.

Symbolen för den krigiske pukhtoonen som satte skräck i flera generationer brittiska officerare.

Nationalistisk politik i Sarhad

Efter första världskriget började Kongresspartiets Gandhiinfluerade nationaliströrelse påverka situationen även i Sarhad. Khilafatrörelsen, som startats av indiska muslimer för att rädda det ottomanska riket och bevara kalifens position, attraherade muslimska nationalisterna på hela subkontinenten. Gandhi och andra hindu-kongressmän blev medlemmar i rörelsen och en tid av massagitation och civil olydnad svepte över hela regionen. Abdul Ghaffar Khan, son till en framstående storjordägare i byn Uthmazai i Charsadda gick in i Khilafatkommittén och arresterades för sin politiska verksamhet. Det var inledningen till en lång politisk karriär som fortsätter än i denna dag.

Ghaffar Khan grundade 1929 en organisation som kallades *Afghan Jirga*. Dess mål var fullständig självständighet för Indien, enighet mellan hinduer och muslimer och en reformering av det pukhtonska samhället. Samtidigt grundade han en annan organisation, *Khudai Khidmatgars* (Guds tjänare), med halvmilitär struktur. Khudai Khidmatgars överskuggade snart *Afghan Jirga* och Ghaffar Khan kom, som dess ledare, i den indiska politikens brännpunkt. Politiskt var organisationen nära lierad med Kongresspartiet och Ghaffar Khan blev en ledande medlem i indiska nationalkongressen (IC). Samtidigt som Khudai Khidmatgars fick sin inspiration från islam förblev de trogna allierade till det sekulariserade Kongresspartiet och motståndare till det religiöst inspirerade Muslim League (ML). I den anti-brittiska kampen fick Khudai Khidmatgars rykte om sig att vara den mest militanta och bäst disciplinerade delen i Gandhis rörelse för icke-våld och passivt motstånd.

Parlamentspolitik

Författningsreformen 1935 (Government of India Act) innebar en avsevärd breddning av underlaget för en representativ regering i Indien. Valmanskapet utökades till ca 15 % av befolkningen i Sarhads bofasta områden.

I provinsvalen 1937 var de viktigaste motståndarna Sarhadkongressen under Ghaffar Khans broder dr Khan Sahib, och de regeringstroga khanerna. Av totalt 50 platser vann kongress-

partiet 19, medan oberoende muslimer och andra mindre, religiöst färgade, hindu- och sikhpartier tog resterande platser. Trots att kongressen var det största partiet hade det inte absolut majoritet. Detta ledde till ett intensivt köpslående och en regering av kongressmotståndare bildades. Denna föll efter några månader och efterträddes av en Kongressregering under dr Khan Sahib. Den behöll makten till andra världskrigets utbrott och genomdrev flera reformlagar. Åtgärder vidtogs t ex för att befria jordbrukarbefolkningen från utestående skulder. Å andra sidan antogs flera lagar som ökade regeringens polisiära makt.

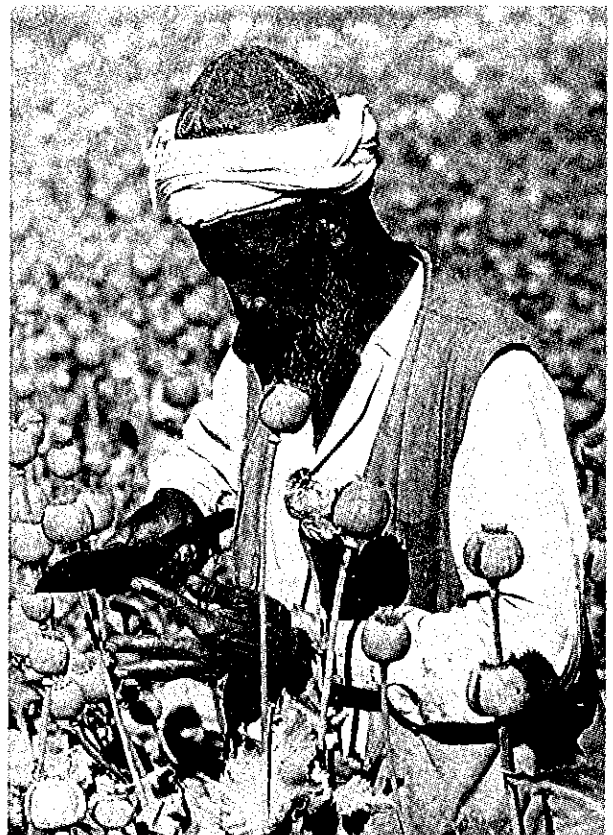
Det är värt att notera att Muslim League inte ställde upp några kandidater i Sarhadvalen 1937. Som parti hade det ännu inget inflytande i provinspolitiken.

Provinsvalen 1946

Efter andra världskriget var självständigheten nära förestående. Till självständighetsfrågan var dock knuten den svåra frågan om en delning av Indien efter religiösa linjer. Medan ledarna för Kongresspartiet suttit i fängelse sedan Gandhis "Quit India"-rörelse 1942, hade Muslim League framträtt som ett starkt muslimskt parti. 1940 hade det uppmanat till skapande av muslimska stater och 1945 krävde ML upprättande av en muslimsk stat – Pakistan.

Muslim League vann många ledande khaner i Sarhad. Idén att skapa en muslimsk stat baserad på islam attraherade många muslimska präster och inflytelserika andliga ledare i Sarhad.

I 1946 års val kandiderade kongressen, under de två bröderna Khan, och ML på diametralt motsatta budskap. Kongressen stod för självständighet i ett enat Indien medan ML krävde Pakistans skapelse. Kongressen vann 30 av de totalt 50 platserna, inkluderande 19 av de 38 platserna som reserverats för muslimer. ML tog 17 platser. I en överväldigande muslimsk provins, där mer än 90 % av befolkningen var muslimer, lyckades ML alltså inte vinna en majoritet av de muslimska platserna. Detta berodde delvis på det konservativa ledarskapet i Sarhad, som bestod

Opievallmoodling. Pukhtoonbonden har varken insikt eller ansvar för skördens vidare användning – i legitimt medicinskt syfte eller som narkotika.

av stora khaner och lojalistiska nawaber. Å andra sidan hade Kongressen och Khudai Khidmatgars många års gräsrotsarbete bakom sig.

Avhopp från Kongresspartiet

Trots att Kongressen vann valet och bildade regering under dr Khan Sahib började viktiga muslimer hoppa av till Muslim League. Muslimska studenter, religiösa ledare och khaner, som var ivriga att reducera bröderna Khans inflytande, började se större fördelar för sig själva i en separat stat. Till detta bidrog speciellt att Sarhads ekonomi och administration dominerades av minoritetsgrupperna sikher och hinduer. Om en muslimsk stat bildades skulle icke-muslimernas monopol brytas. Ekonomiska framsteg attraherade speciellt muslimska student- och affärsmannagrupper i Sarhads städer.

Krav på bildande av Pukhtonistan

I juni 1946 accepterade Kongressen, Muslim League och sikherna i Punjab den delningsplan som britterna föreslagit. Enligt denna plan skulle de muslimska majoritetsprovinsernas önskemål tillfredsställas vid delningen. Detta beslut i centrum bidrog starkt till att ge ML mod att sätta igång stora civila olydnadskampanjer i de provinser som hade muslimsk majoritet. Löftet att rädda muslimerna och islam från hindu-styre var det främsta vapnet i MLs propaganda. I Sarhad startade MLs medlemmar massiva olydnadskampanjer mot Kongressregeringen. ML försökte vinna över Khanbröderna, men dessa fortsatte att hålla fast vid sin allians med Kongresspartiet.

När han insåg att Indiens delning var oundviklig och att Sarhadkongressen inte hade något effektivt motvapen, eftersom denna godkännt centralt, föreslog Ghaffar Khan att pukhtonerna skulle bilda en separat stat. Den tjugoförsta juni 1946 godkände provinskongressen en resolution som yrkade att Pukhtonistan skulle upprättas. Den uttalade att: "denna församling enhälligt beslutat att en självständig regering för alla pukhtoner skall upprättas i detta land. Dess konstitution skall baseras på islamska principer, demokrati, jämlikhet och social rättvisa."

Den brittiska regeringen och ML förkastade kravet på en pukhtonsk stat. Gandhi och Kongresspartiets ledare stödde Ghaffar Khan. I den folkomröstning som hölls i Sarhad gavs dock de röstande (15 % av den vuxna befolkningen) bara två alternativ: Indien eller Pakistan. Ghaffar Khan rädde sina följeslagare att bojkotta omröstningen, varför endast 293 000 av de 572 798 registrerade utnyttjade sin rösträtt. Av dessa röstade 289 244 för Pakistan och 2 874 för Indien.

Folkomröstningen i de bofasta områdena visade att en majoritet av de röstande föredrog Pakistan. Önskemålen i stamområdena bekräftades genom jirgas, bestående av stamhövdingar och andra inflytelserika. En efter en valde de Pakistan.

Sarhad blir en provins i Pakistan

I augusti 1949, när Pakistan blev självständigt blev Sarhad en provins i den nya staten. I denna administrativa enhet inkluderas också prinsstaterna Chitral, Dir och Suat. I Chitral talar man ett annat språk och har en annan kultur än pukhtonerna. I regionen lever också de icke-muslimska kafirerna, också kända som kalashstammen från Kafiristan.

Inte heller bland pukhtonerna talar alla pukhto. I de bofasta områdena finns en stor pukhtonsk stadsbefolkning som talar hindko, en punjabdialekt, och pukhtonerna i Hazara och Dera Ismal Khan talar punjabi. Etniskt är de dock alla pukhtoner.

I de politiska allianserna efter självständigheten har de hindko- och punjabitalande pukhtonerna vanligtvis identifierat sig med centralregeringen och varit motståndare till pukhtonsk nationalism. I de pukhtotalande områdena fortsätter den gamla rivaliteten mellan Ghaffar Khans anhängare och motståndare att influera de politiska grupperingarna.

Ekonomisk struktur

I de bofasta områdena är jordbruk den viktigaste sysselsättningen. Vete, bomull, tobak och sockerrör är de viktigaste grödorna. Vid sidan av de större och mindre khanerna har en välmående klass av mellanbönder utvecklats. Detta har skett genom en naturlig successiv jordägosplittring och genom jordreformer. De flesta brukarna är dock jordlösa lantarbetare eller arrendatorer.

Ungefär en miljon pukhtoner finner sysselsättning som arbetare i andra delar av Pakistan, speciellt industriområdena i Punjab och Sindh och i Baluchistans gruvor. Detta gäller pukhtoner från både stamområdena och Settled Areas. Samtidigt som merparten av befolkningen i Sarhad är mycket fattig svarar pukhtonerna för en ansevärd del av rekryteringen till krigsmakten och byråkratin. De utgör ungefär 13,5 % av Pakistans befolkning och 15–20 % av krigsmakten, inklusive högre poster. Sedan 1960-talet har också mäktiga pukhtonska grupper framträtt bland de ledande industrifamiljerna i Pakistan. Av de 22 ledande industrifamiljerna är åtminstone tre pukhtotalande pukhtoner. Viss industri finns också i Sarhad, främst vad gäller tobaksproduktionen.

Tre faktorer har speciellt påverkat den traditionella politiken i Sarhad. För det första Bhuttos radikala rörelse, People's Party. För det andra den militanta väpnade kampen i Sarhad i början av 1970-talet under ledning av Mazdoor Kisanpartiet. För det tredje den afghanistanska revolutionen i april 1978.

Byarna i Stamområdet är ofta befästa. Traditionellt har stam- och släktmotsättningar krävt beväpnad vaksamhet.

Den politiska utvecklingen i Sarhad från 1947 till slutet på 60-talet

Khudai Khidmatgars förföljdes efter självständigheten av samtliga pakistanska regeringar. Deras förlutna som motståndare till Muslim League, och deras krav på ett fritt Pukhtonistan sågs med stor misstro av centralregeringen. Inte heller kunde Ghaffar Khan och hans anhängare utveckla någon klar handlingslinje i pakistansk politik. Inte heller Pukhtonistanfrågan blev någonsin helt tydlig. Fullständig självständighet eller provinsiell autonomi inom Sarhadprovinsen, fast med en namnändring till Pukhtonistan, var några av de varianter som föreslogs av olika pukhtonska nationalisterna.

1957 förenades motståndare till centralregeringen i Väst- och Östpakistan för att bilda Nationella Awamipartiet (NAP). Ghaffar Khans son Wali Khan blev partiets ledare. NAP förespråkade främst avskaffande av den lag (One Unit Act) som sedan 1955 innebar att Västpakistan provinser slagits samman till en enda provins. På det internationella planet var partiet motståndare till Pakistans medlemskap i de USA-stödda militärpakterna SEATO och CENTO. De flesta progressiva krafterna i Pakistan stödde partiet.

I mitten av 1960-talet delades partiet. NAP (Wali Khan) behöll de prosovjetiska medlemmarna medan NAP (Bashani) under den bengaliske veteranen och bondeledaren Maulana Bashani bröt

sig ur tillsammans med de prokinesiska. I presidentvalet 1965 stödde NAP (Wali Khan) den förenade oppositionens kandidat, Miss Jinnah, medan NAP (Bashani) stödde den sittande presidenten, fältmarskalk Ayub Khan, eftersom denne etablerat goda relationer med Kina.

1968 inleddes en landsomfattande rörelse mot Ayub Khan. I Västpakistan krävde Bhutto radikala förändringar. I mars 1969 drog sig Ayub Khan tillbaka och överlämnade makten till den militäre överbefälhavaren, general Yahya Khan.

Militärregeringen delade åter upp Västpakistan i fyra provinser; Punjab, Sarhad, Sindh och Baluchistan.

Stamområdenas ställning efter 1947

Stamområdena fortsatte att fungera under halvt självständiga förhållanden även efter Pakistans skapelse. Både centralregeringen och de pukhtonska nationalisterna sökte allierade bland stammarna. Stamområdenas representation i provinsiella och centrala lagstiftande församlingar tryggades inte genom det vanliga valsystelet utan genom stamområden, som dominerades av hövdingarna. Det betyder att de ca 2,5 miljoner invånarna i dessa områden uteslöts från de politiska rättigheter som i princip gällde för övriga pakistaner. Genom åren har stamområdena tenderat att stödja centralregeringen, även om pukhtonsk nationalism tidvis också funnit en grund där.

Där det finns vatten i stamområdena är jordbruk den dominerande sysselsättningen. Där kan man finna stora jordinnehav. I de mindre gynnade områdena är nomadliv ännu vanligt. En vitt spridd, illegal hemindustri producerar handeldvapen och ammunition. Haschisch produceras också i dessa områden, och smuggling är en annan vanlig inkomstkälla. Genom att överse med dessa aktiviteter håller regeringen stamledarna nöjda och kan på så vis räkna med deras politiska lojalitet.

När Bhutto kom till makten initierades en dynamisk politik för att skapa närmare kontakt mellan centralregeringen och Tribal Areas. En omfattande plan för att stimulera undervisning, ekonomisk och social utveckling förbereddes. Bhutto reste till stamområdenas avlägsnaste hörn och sökte kontakt med massorna. Han drev aktivt en politik för att utveckla nära förbindelser med stampolitikerna. Som ett resultat började dessa områden

påverkas mer direkt av de politiska aktiviteterna i centrum. Denna tendens fortsätter ännu. Inflödet av hundratusentals afghaner efter revolutionen i Afghanistan i april 1978 har förvandlat områdena till en arena för militära aktiviteter mellan de båda staterna. Regimens relativa isolering från omvärlden undergrävs därför, en utveckling som kan antas fortsätta i framtiden.

Valen 1970 i Sarhads Settled Areas

I december 1970 hölls parlamentsval på basis av allmän rösträtt för vuxna för första gången i Pakistan. Det parlamentariska systemet hade återupplivats och valen gällde enmansvalkretsar. Det mesta av NAPs traditionella politiska dragningskraft, som byggde på temat provinsiell autonomi, hade förlorats genom återupprättandet av provinsen Sarhad före valet. Eftersom partiet inte utvecklat någon annan handlingslinje är en återuppdelning av Västpakistan i provinser, gjorde det ett dåligt val.

Efter Bangladeshfiaskot kom Bhutto till makten i centrum. En NAP-regering bildades 1972 i Sarhad med parlamentariskt stöd från Jamaat-e-Ulema-e-Islami, ett fundamentalistiskt muslimskt parti. Nu inleddes en kamp mellan Wali Khan och Bhutto för att vinna politiska fördelar på varandras bekostnad. Bhutto förenade sig med Ghaffar Khans traditionella motståndare i Sarhad. Wali Khan försökte vinna de punjabiska politikerna och tog kontakt med grupper inom byråkratin och militären, som båda var moståndare till Bhutto's radikala reformism. 1973 upplöste Bhutto NAP-regeringen i Sarhad och Baluchistan och fängslade pukhtonska och baluchiska NAP-ledare.

Bonderörelsen i Sarhad

Även om Khudai Khidmatgars gjort ett utmärkt grundarbete på 1930-talet, då bybaserade bondeorganisationer bildades, hade arbetet inte fortsatt förbi moralisk reformation och andra smärre aktiviteter. 1968 styrdes NAPs bondekommittéer i en militant riktning av Afzal Bangash, Sher Ali Basha, Lala Qadir Khan och andra. De nya ledarna tillhörde för det mesta veteranerna från 1930-talets rörelse. Ur denna rörelse föddes Mazdoor Kisan Party (MKP).

MKP var mycket aktivt mellan 1969 och 1973 i Sarhad, där

Bhutto hälsar på i Stamområdet, 1972. Han var den förste pakistanske premiärminister som besökte området och igångsatte ett utvecklingsprogram.

mobiliseringen av bönderna skapat ett visst förtroende hos befolkningen. Många sammandrabbningar ägde rum mellan stordjordägare och bönder. Wali Khan försvarade jordägarna och NAP använde statsapparaten mot militanterna. Samtidigt ville inte Bhutto ge NAP-regeringen fritt fram eftersom MKPs aktiviteter försvagade NAPs position. MKP-ledarna kunde därför driva sin militanta politik relativt ostört. När Bhutto upplöst NAP-regeringen 1974, och hans egna anhängare kom till makten i provinsen, attackerades bonderörelsen med större intensitet. Interna motsättningar bland MKP-ledarna rörande strategin medförde att denna klassorienterade kamp avsevärt försvagades och tynade bort.

Revolutionen i Afghanistan

Ända sedan Pakistans självständighet har Afghanistan ställt krav på territorier i Sarhad och Baluchistan väster om Indus. Pukhtonistanrörelsen fick alltid stöd i Afghanistan. För de pukhtonska nationalisterna var det enkelt att samarbeta med Afghanistan eftersom endast den nationella frågan var aktuell.

Efter den marxistiska revolutionen i Afghanistan har emellertid hela perspektivet förändrats. Ghaffar Khan, som bott i exil i Kabul i många år, har visat måttlig entusiasm för den afghanska revolutionen. Hans son Wali Khan har å andra sidan mycket goda kontakter med general Zia-ul-Haq. Hans hustru deltog t ex i den politiska rörelse i mars 1977, som ledde till Bhuttos fall. Wali

Khan har sedan dess samarbetat med militärjuntan och haft goda relationer med de punjabiska högerpolitikerna.

Under dessa omständigheter har ingen känd pukhtonsk ledare från den traditionella jordägande eliten drivit Pukhtonistanfrågan.

Å andra sidan har den pukhtonska och den pakistanska vänstern i allmänhet diskuterat möjligheterna för att socialistisk Pukhtonistan. Detta skulle vara motbjudande för såväl Zia-ul-Haqs centralregering som den jordägande eliten kring Wali Khan. Vad som kommer att hända i området beror till stor del på relationerna mellan de båda grannstaterna, vilkas motsättningar är mer djupgående än någonsin förr. För tillfället är den pakistanska vänstern inte i stånd att ta något politiskt initiativ och tanken på ett socialistisk Pukhtonistan kommer troligen att förbli på diskussionsnivå för en tid. Utan gemensamma ansträngningar av alla provinser kan litet uträttas i Pakistan och Afghanistan befinner sig inte i ett sådant läge att det kan stödja ett befrielsekrig till förmån för Pukhtonistan. Det verkar snarare som om både Babrak Karmal och Sovjetunionen är angelägna om att förhandla sig till fredliga relationer med Pakistan i utbyte mot erkännande. Vad som händer den närmaste framtiden är därför mycket svårt att förutsäga. Det kan emellertid inte förnekas att historien rör sig med jättesteg i denna del av världen och att de förtryckta folk som lever där har goda möjligheter att dra nytta av historiens framåtskridande.

Översättning Jörgen Schönning

”Utöva påtryckningar på er egen regering”

I början av augusti månad besöktes Sverige av Afzal Bangash. Han är advokat från Peshawar och en av ledarna för det marxist-leninistiska arbetar- och bondepartiet, Pakistan Mazdoor Kisan Party (PMKP). Bangash skulle gå en säker död till mötes i sitt hemland varför han numera tvingas att leva i exil. Han lider också av diabetes som gjort honom i det närmaste blind. Sydasiabulletinen träffade honom under hans korta besök i Stockholm och passade på att göra en intervju om det politiska läget i Pakistan. Intervjun utfördes av Birgitta Johansson.

Finns det någon enad opposition mot militärjuntan i Pakistan inom landet?

Det görs försök att ena oppositionen i en organiserad rörelse. Nio partier under tecknade i februari en deklaration, med ett antal krav riktade mot militärjuntan. De krav som ställdes var att

- undantagstillståndet i landet upphör
- de militära domstolarna avskaffas
- alla politiska fångar släpps

- fria och rättvisa val hålls inom tre månader till nationalförsamlingen, på basis av 1973 års konstitution.

Om militärjuntan inte uppfyllde kraven så var alternativet att den kommer att störtas av folket.

Samtidigt bildade de nio partierna en rörelse för återinförandet av demokratin - Movement for the restoration of democracy (MRD), som skulle kämpa för att

få kraven uppfyllda. Motsvarande organisationer skulle byggas upp på provins- och distriktsnivå. Innan man hann organisera sig så reste sig folket och speciellt studenterna protesterade. Det ledde till sammandrabbningar med säkerhetsstyrkorna på flera platser i landet. Motståndet avtog därefter tillfälligt, dels därför att MRD inte lyckats organisera protestyttringarna och kanske framförallt därför att

mer än 30 000 politiska aktivister arresterades. Regeringen lyckades därför tillfälligt med sin förtryckartaktik. Senare samlades de av rörelsens ledare som undkommit arresteringsvägen, men tyvärr så greps 14 av dem i juli då de deltog i ett hemligt möte.

Vilka partier ingår i MRD?

De nio ursprungliga partier som under tecknade deklarationen var Pakistan Peoples Party (PPP), som vi räknar osm ett demokratiskt parti, Pakistan Mazdoor Kisan Party (PMKP), som jag själv tillhör, och ytterligare ett parti på vänsterkanten, Qaumi Mahaz-e-Azadi, vilket betyder nationella fria fronten. Två mittenpartier deltog också. Dessa var Tehrik-e-Istislah eller den frivilliga rörelsen och National Democratic Party (NDP), som bl a leds av fru Wali Khan. Dessutom undertecknades deklarationen av fyra högerpartier, Qasin Muslim League, som fått sitt namn av ledare Qasim, Jama'at-e-Ulema-e-Islam (JUI), som är ett religiöst parti, Pakistan Democratic Party (PDP) och Muslim Conference of Azad Jammu and Kashmir. Muslim Conference har numera lämnat MRD, medan ytterligare tre grupper eller partier på vänsterkanten begärt att få delta. Dessa är Socialist Party (SP), Pakistan Awami Jamhoori Party (PAJP), vilket betyder folkets demokratiska parti och Pakistan Awami Tehrik (PAT) eller folkets rörelse.

Har militärjuntan något stöd bland större befolkningsgrupper i landet?

Jag anser att Zia och hans junta inte har något stöd bland de bredare folklagren, varken hos arbetare, bönder eller majoriteten av de intellektuella. Advokaterna tillhör exempelvis en grupp som klart visat att de tar avstånd från juntans politik. Även inom byråkratin finns ett utbrett missnöje med militärdiktaturen. Zia har sitt stöd hos armén och inom vissa grupper av den extrema högern. Hit hör sektioner av Jama'at-e-Ulema-e-Islam, som är ett "muslimskt brödraskap" med skydd från Saudiarabien. Naturligtvis finns det alltid individer som inte vill ha någon förändring av den bestående ordningen i samhället. Men kan dessa människor verkligen räknas till en grupp som kommer att spela en aktiv roll genom att stödja antingen Zia eller MRD? Det tvivlar jag verkligen på.

Vilka klasser eller samhällsgrupper kommer att leda motståndet mot militärjuntan?

Det är den urbana småborgarklassen och proletariatet som är de mest militanta grupperna i motståndet mot juntan. Bland bönderna på landsbygden finns också ett överväldigande hat mot militärjuntan. Hurvida om och när bönderna kan organiseras i ett aktivt motstånd beror på situationen på landsbygden.

Tror du att studenterna kommer att spela någon roll i kampen för återinförandet av demokratin?

Studenterna har redan deltagit aktivt i motståndet, vilket ledde till att skolor och universitet stängdes i februari när MRD deklarerade sitt program. Skolorna öppnades åter i slutet av maj för att på nytt stängas i början av juni. Studenterna i en av provinshuvudstäderna Quetta, omkring universitetets vicerektor i syfte att få sin dödsdömda ledare Hamid Baluch benäddad. Säkerhetsstyrkor sattes då in mot dem och de skingrades med hjälp av tårgas och patroner. Två studenter dödades och 150 arresterades.

När några studenter i Peshawar ville hålla ett bönemöte för dem som dödades i Quetta så stängdes universitetet där, då myndigheterna fruktade att mötet skulle utmynna i en protestaktion. Liknande bö-

Afzal Bangash. Foto: Birgitta Johansson

nemöten i andra delar av landet stoppades också och skolorna stängdes åter. Nu kommer undervisningsanstalterna att öppna på nytt efter sommaruppehållet i början av september. Den första tiden kommer studenterna att vara upptagna med att skriva in sig, och vi förväntar oss därför inte några reaktioner från dem för rån i mitten av oktober.

Spelar fackföreningarna någon roll i oppositionen?

Ja, fackföreningarna har stor politisk betydelse. När t ex järnvägsarbetarna höll en konferens i Karachi strax efter det att MRD bildats så inbjöds fru Bhutto, som leder PPP, att delta. Denna handling vi-

sar klart var deras sympatier ligger och att de ville protestera mot regeringen. Under studentrevolten i våras genomförde järnvägsarbetarna i Lahore, där de stora järnvägsverkstäderna ligger, dagligen sympatiaktioner. De demonstrerade inte på de stora gatorna, för det skulle bara ha lett till att alla arresterades, utan genomförde små aktioner på mindre gator och torg i syfte att få folkmassorna med sig.

Hur många politiska fångar finns i Pakistan idag?

Jag kan inte ge någon exakt siffra då regeringen inte publicerar sådan statistik, för då skulle säkert röster höjas hos de s k humanisterna i väst. Det enda jag med säkerhet kan säga är att minst 30 000 politiska arbetare, kadrer och ledare arresterades i februari. Förutom medlemmar i de partier som ingår i MRD arresterades också hela ledarskiktet för Socialist Party och Awami Jamhoori Party, detta innan dessa båda partier undertecknat MRDs deklaration. Dessutom arresterades hela ledarskapet för ett litet socialdemokratiskt parti, vid namn Pakistan National Party (PNP), som inte har någon anknytning till MRD. Den överväldigande majoriteten av dem som arresterades i februari sitter fortfarande i fängelse, och av dem som lyckades undkomma denna arresteringsväg så har många hittats och fängslats vid ett senare tillfälle.

Berätta litet om vänstern i Pakistan. Har de något stöd bland människorna?

Vänstern i Pakistan är lika splittrad som i den övriga världen. När jag lämnade landet så fanns det 36 grupper eller partier på vänsterkanten. Några av de större grupperna har anhängare bland arbetarklassen. Jag kan ta några exempel. Socialistpartiet (SP) har sitt verkliga stöd bland industriarbetarna i Karachi. PMKP fått sitt stöd från järnvägsarbetare i hela landet, och i Sarhad finns många fackföreningar och federationer som leds av vårt parti. Bland lantarbetarna är vårt parti det på vänsterkanten som har det största antalet anhängare, och det gäller verkligen militant stöd från lantarbetare i Sarhad.

Har PMKP några anhängare utanför Sarhad?

I Punjab där majoriteten av järnvägsarbetarna finns har det järnvägsarbetarförbundet som leds av vårt parti ett mycket stort antal medlemmar. Förbundets ordförande är veteranen Mirza Ibrahim, som är kommunist och innan delningen av brittiska Indien var viceordförande i den Allindiska järnvägsarbetarkonfederationen. I Karachis industriområde hade PMKP tidigare ett starkt stöd, men på grund av ett maoistiskt och äventyrligt ledarskikt så förlorade vi det stödet när 300 arbetare dödades av polis och armé. Nu har vi våra

främsta anhängare i Karachi bland järnvägsarbetarna och den lägre medelklassen. I Baluchistan samarbetar vi med det tidigare nationalistiska och numera socialdemokratiska partiet Pashtoonkhwa National Awami Party. Vi har förbundet oss att inte agitera för vårt parti i Baluchistan och de har lovat oss detsamma i Sarhad. Vi diskuterar också gemensamma problem och aktioner.

Kan ni jämföra ert stöd hos befolkningen med PPPs?

Nej, knappast. Hela vänstern, högern och mitten tillsammans kan inte tävla med Pakistan Peoples Party. Jag tror personligen, fast många inte håller med mig, att PPP har stöd från ca 80 % av befolkningen. Det finns dock en stor skillnad i detta stöd och det som vårt parti har. Våra anhängare är organiserade och aktivt militanta, medan det feodala ledarskiktet inom PPP inte tillåter en organisering på gräsrotsnivå. Anhängare till PPP håller dock på att organisera sig underifrån utan ledarnas vetskap, och när detta är klart så kan denna rörelse bli en verklig potentiell styrka i kampen mot militärjuntan.

Vill du belysa hur PMKP arbetar?

Trots att vi en gång var ett legalt parti så har vårt arbete alltid varit illegalt. Vi hade tidigare en underjordisk tidning benämnd "Motståndet", men jag vet inte om den har fortsatt att tryckas sedan jag lämnade landet. Den tidskrift vi nu har, publiceras i Västberlin och sedan försöker vi att smuggla in den i Pakistan. Jag brukade tidigare skicka omkring 300 exemplar av denna tidning till Sarhad där det finns mycket små möjligheter att reproducera tidskrifter. Ett 50-tal tidningar spreds bland studenter i Sarhad och lika många exemplar nådde Punjab, där den mångfaldigades och distribuerades. Tidningen nådde också Karachi och Baluchistan. Nu kan jag inte själv delta i arbetet då jag nästan förlorat synen.

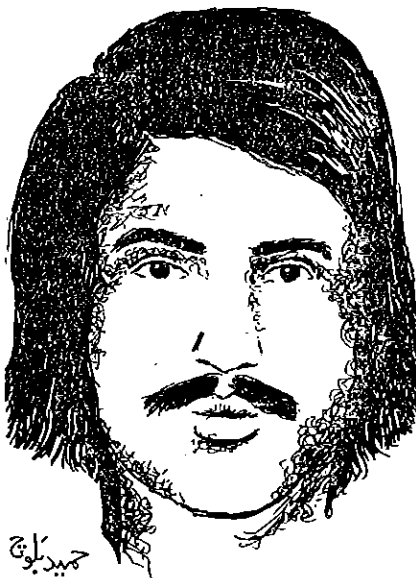
Har socialismen någon framtid i ett land som Pakistan?

Om man med socialism menar social rättvisa, avskaffandet av det feodala oket, återinförandet av demokratin och utrotning av imperialismens och neokolonialismens inflytande så är detta inte omöjligt i Pakistan. Att folket vill ha socialism visade de när de röstade på Bhutto och Wali Khan i 1971 års val. Utav de 131 platserna i nationalförsamlingen som tillföll dåvarande Västpakistan vann Pakistan Peoples Party 89 platser och National Awami Party 7 platser. Detta trots att alla landets präster, från den lägste till den högste arbetade mot socialismen och deklarerade att den var ogudaktig. Trots detta så röstade folket för socialism. Det är en helt annan sak att ledarskiktet inom de båda partierna inte menade allvar med

sina vallöften. PPPs valspråk löd t ex, vår religion skall vara islam, vårt politiska styre demokratin och vårt ekonomiska system socialism.

Vad kan vi här i Sverige göra för att hjälpa det pakistanska folket i dess kamp?

Vänstern, demokraterna och humanisterna kan hjälpa oss på två sätt. Ett sätt är att utöva påtryckningar på den egna regeringen så att den inte stöder diktaturen diplomatiskt, politiskt, finansiellt och militärt. Nu stöder västvärlden Pakistan genom att hänvisa till ett uppdiktat hot från Sovjet. Det är helt falskt. Pakistan hotas inte utifrån utan inifrån av dess egna ledare. Ett annat sätt att utöva påtryckning är genom att publicera de grymheter som det pakistanska folket utsätts för. Att bedriva illegalt politiskt arbete är nämligen tio gånger så dyrt som legalt arbete.

Ledaren för den baluchistanska studentorganisationen BSO, Hamid Baluch, avrättad genom hängning den 11 juni 1981 i Quetta, sedan en summarisk militärdomstol dömt honom till döden.

Teckningar: Salim Mehwer

Den kände oppositionsledaren Nazir Abassi, tillika studentledare från Sindh, mördad under tortyr i ett militärt koncentrationsläger den 9 augusti 1980.

Den nuvarande militärjuntan har släppt loss en våg av terror som aldrig tycks ta slut. Varje dag utsätts människor för militärmyndigheternas godtyckliga arresteringar och tortyr. Det gäller för såväl politiska ledare från olika partier som för advokater, studenter, arbetare och vanliga fredsälskande medborgare. Flera personer har dött i polishäkten sedan de utsatts för systematisk tortyr. Vidare har under år 1980 konstitutionen ändrats och ytterligare utvidgat militärdomstolarnas juridiska befogenheter, samtidigt som Högsta domstolens konstitutionella makt kraftigt beskurits. Det barbariska våldet mot individer inom oppositionen är en öppen kränkning av FNs deklaration om de mänskliga rättigheterna, men Zias regim saknar respekt för alla de regler och normer som karaktäriserar ett civiliserat samhälle.

Personer i och utanför Pakistan har länge bekyrrats av polisens brutalitet, tortyr, prygel, handavhuggning och liknande degraderande straff som utdömts under nuvarande och tidigare regimer. Fortfarande utnyttjar militärdomstolarna och shariat (de religiösa) domstolarna prygel som en vanlig bestraffningsmetod. Statistik från Amnesty International visar att enbart under november-december 1979 dömdes minst 57 personer till prygelstraff på mellan 5-30 slag. Under perioden januari-augusti 1980 dömdes militärdomstolarna minst 76 personer till prygelstraff, varav en till hela 80 prygelslag för alkoholförtäring. Pakistan toppar också statistiken över antalet dödsdomar i Asien. Den f.d. justitieministern A K Brohi har deklarerat att omkring 800 personer årligen hängs i Pakistan. Enbart i Punjab väntade i september 1979 275 personer

på att få sina dödsdomar verkställda. Bland dem fanns flera personer som dömts av militärdomstolar och därför inte hade någon möjlighet att få sina domar omprövade av HD.

Under alliansfria staternas möte i New Delhi i somras representerades Pakistan av Agha Shahi. Under dennes 45 minuter långa anförande ägnade han 15 minuter åt problemen i Afghanistan. Han sade bl a att Pakistan endast kan acceptera en rundabordskonferens med Afghanistan om det finns en folkvald regering i Kabul - som om regeringen i Islamabad vore demokratiskt vald av folket! Agha Shahi och hans herrar behöver lära sig vad som menas med en representativ regering och det pakistanska folket kommer att inom sinom tid lära dem detta!

Din Chaudry

Wakhan till Sovjet?

C-J Charpentier

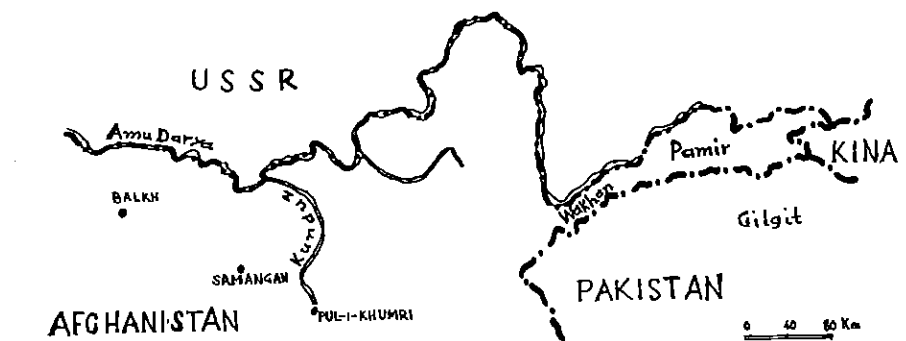
Som ett finger skjuter Wakhankorridoren ut från Afghanistan, ett tjugo mil långt finger, 300 kvadratkilometer, vars slut i öster bildar Afghanistans 87 km korta landgräns mot Kina. Norr om korridoren ligger Sovjet, söder om den Pakistan. Detta är höga Pamir med berg på 7 000 meter, väldiga glaciärer och djupa dalar i huvudsak befolkade av turkspråkiga kirgiser i fåtaliga byar.

Korridoren var alltid strategisk. 1873 och 1894 beslöt regenterna i London och St Petersburg att respektera denna tunna landremsa som buffert mellan Tsarrysland och Brittiska Indien; Kina tillfrågades aldrig och först 1963 slöt afghanerna gränsfördrag med Peking.

Idag surrar Wakhan av rykten. När Sovjet gick in i Afghanistan i december 1979 utsändes en rad skönlitterära förklaringar av varierande sanningshalt från Kreml. I en av dessa hette det att Kina planerat att bryta loss Wakhan och upprätta "Pamirs Islamiska Republik". Påståendet saknar sannolikt all grund i verkligheten.

Vid den sovjetiska inmarschen påstods strider ha ägt rum i Wakhan, där den prokinesiska organisationen Shola-e Jaweed uppgavs ha baser. Detta är säkert helt riktigt. Efter inmarschen flydde vidare stamhövdingen Rahman Qul med sitt folk och sina djur till Pakistan, där man slog läger i Gilgit. Därmed var Wakhans traditionella "användare" borta.

Nu påstås att Sovjet har annekterat Wakhan och tvångsförflyttat ryska tajiker till de övergivna byarna. Ryktet, som i skrivande ögonblick inte går att belägga, har

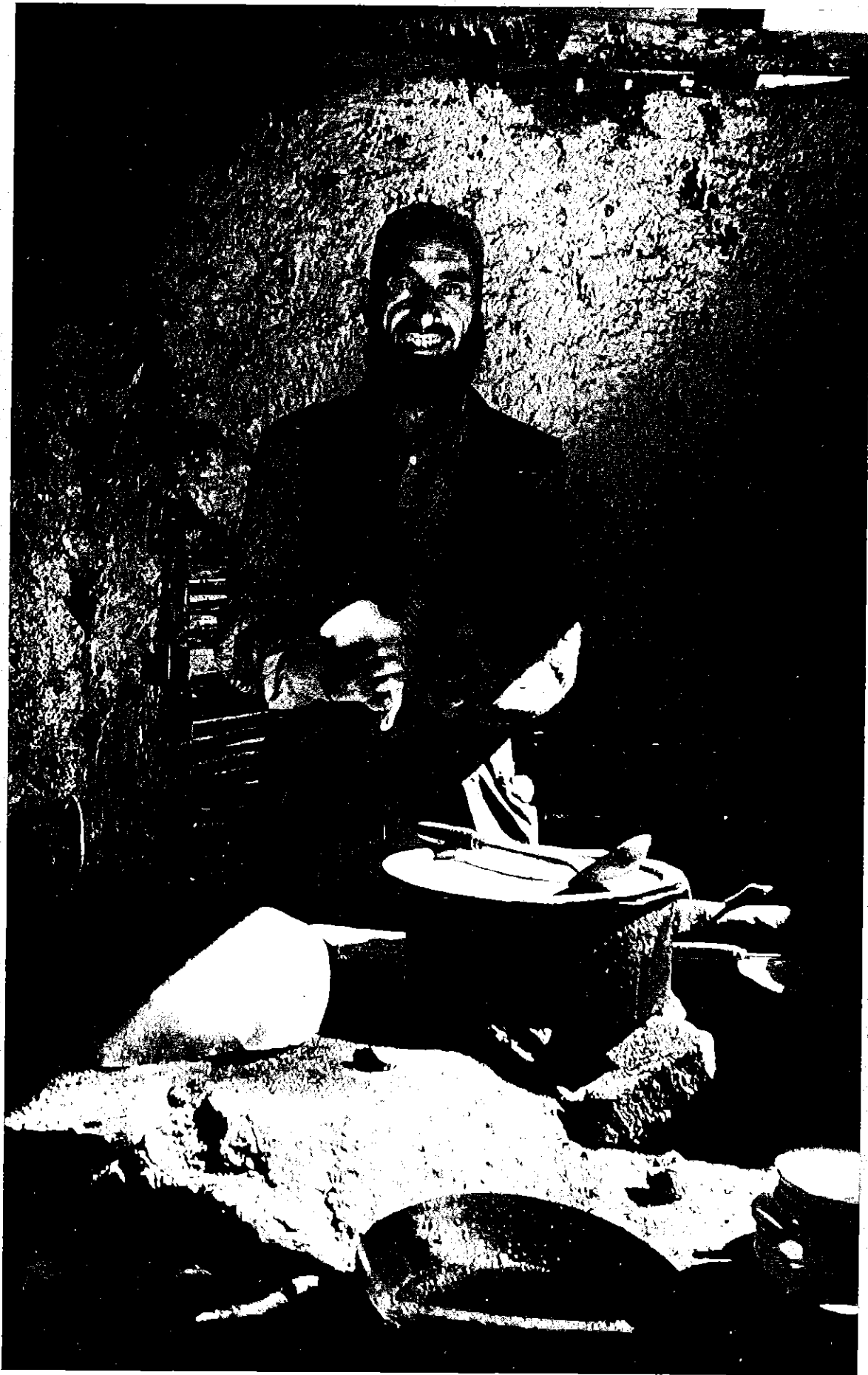
Karta visande Afghanistans nordöstra gränsområde.

sitt upphov i ett TASS-telegram daterat juni -81, vari det sägs att Kabul och Moskva träffat avtal om att statsgränsen skall löpa från Sarkolsjöns väststrand till Powalo Schwejkowskitoppen. Från Kina inkom protester, eftersom gränslinjen skär genom "omstritt område" och i Pakistan hävdades genast att Wakhan annekterats. I Europa tog Springer-pressen hand om ryktet.

Sådana här rykten är svåra att bedöma men en ren annektering verkar inte sannolikt. Däremot vet man att Sovjet byggt en väg från Sarkol genom Wakhan och nära den pakistanska gränsen. Därmed står ryssarna bara 80 km från den viktiga Karakorumvägen som förbinder Pakistan med Kina. Vad som exakt händer i Wakhan kommer att förbli föremål för gissningar. Att alla sidor utnyttjar det strategiska läget för ryktesspridning är uppenbart. Det är ett högt spel man för, inte för gallerierna men väl på glaciärerna.

Inte bara Wakhan utan hela Nordafghanistan sjuder av rykten, många betydligt mer substantiella än annekteringsteorin. Ty utmed nordgränsen - bl a i Balkh och Samangan - finns tydliga tecken på att Sovjet kommit för att stanna: Nu grävs bränsledepoter ner i marken, militära anläggningar uppförs, pipelines dras mot Pul-e Khumri, vägar förbättras och man projekterar sannolikt en bro över gränsfloeden Amu Darya. I väntan på den - om den nu blir av - har en ny och gigantisk lastsvävar konstruerats i Leningrad. Den skall byggas i Cherdzou vid Aralsjön och sättas i trafik över Amu Darya, som hittills beseglats med färjor.

Mot allt detta klingar det sovjetiska löftet om att dra tillbaka trupperna när "det yttre hotet inte längre består" ihålligt. Fast från sovjetisk synvinkel är det helt riktigt. Sovjet har aldrig definierat hotet till kvantitet och det kan töjas i oändlighet för att passa in på varje situation. Säkert kommer så också att ske.

Mot en mörknande framtid

Håkan Wahlquist

I två artiklar i Sydasiabulletinen (1979:3 och 1981:1) har författaren skisserat bakgrunden till och följt den senare tidens utveckling i Nepal. Efter nästan två decennier av ytterst kontrollerad politisk aktivitet hade möjligheter till fritt politiskt agerande uppkommit. I en folkomröstning den 2:a maj 1980 gavs det nepalesiska folket möjlighet att välja mellan att fortsätta med det existerande panchayatsystemet eller att övergå till ett flerpartisystem av indisk modell. De politiska partierna tilläts oväntat stor frihet under valkampanjen. Trots detta vann de traditionalistiska krafterna, vars yttersta garant monarkin utgör, en klar seger, som dock klart visade att nationen står mycket splittrad.

Konstitutionella manipulationer

Ett av de initiativ som regimen kunde ta, på grundval av utgången i 1980 års folkomröstning, var att på vissa punkter förändra konstitutionen. På ytan kunde det tyckas vara förändringar som gick oppositionen till mötes: Man införde ett system av direktval till parlamentet (Rastriya Panchayat), som i sin tur skall välja landets premiärminister. Mängder av förbehåll och speciella regler ser dock till att den yttersta makten är fast förankrad i kungens händer. Politiska partier förbjuds, även om de informellt även fortsättningsvis tycks tolereras, medan man söker blåsa nytt liv i den gamla tanken på "opolitiska" klassorganisationer. Man har även försökt att dämpa de starka krav på rätt till fackföreningar, som främst lärare och studenter stridit för, genom att skapa några "yrkesorganisationer" efter samma linjer. Knytningen mellan dessa organisationer, som hierarkiskt är uppbyggda från byarna till den nationella nivån, och de valda församlingarna är att vill man kandidera för de senare måste man vara medlem i en av de förra. Det hävdas att det sedan inte skall vara någon åsiktskontroll av de som söker medlemskap i en klassorganisation, det skall bara vara en fråga om att betala in medlemsavgifter. Den funktion som den numera begravda "Nationalkampanjen Åter till Byn" hade, att ideologiskt granska och eventuellt godkänna personer som ville verka inom det "opolitiska" panchayatsystemet, den

funktionen tycks ingen annan organisation ännu ha skapats för att fylla.

Inför parlamentsvalet: Panchayatlägret

Den funktion som Nationalkampanjen hade haft, att vara panchayatsystemets politiska/ideologiska vinge, verkar dock ha ärvts av en annan rörelse, s k "panchaconventions". Detta kom att stå klart under våren 1981, under perioden fram till det parlamentsval den 9:e maj som var nästa logiska steg i utvecklingen. "Pancha Conventions" utgörs av politiska arbetare trogna panchayatsystemet (s k "panchas") som samlas i lokala, distriktsvis och nationella möten. Församlingarna skall vara spontana möten där man drar upp riktlinjerna för panchayatideologins praktiska genomförande. Nu fick de den ökade uppgiften att även ta fram kandidater till valet. Oppositionen klagade högljutt över den öppet politiska karaktären som mötena tog sig, ett slags politiskt organiserande inför valet som ej tilläts. Visst gehör för sin kritik fick man. Den "Pancha Convention Coordination Committee", som alltmer började anta skepnaden av ett panchayatparti på nationell nivå, fick toner sin verksamhet. De traditionalistiska krafterna hade dock fattat ett än starkare grepp om den politiska utvecklingen.

Vänstern

Oppositionens splittring och handlingsförlamning framstod under våren i än klarare dager. Det ena oppositionsblocket, det kommunistiska, undergick ytterligare uppsplittring. Alldeles innan valet räknade en nepalesisk tidning till 10 stycken olika grupper och fraktioner, detta alldeles innan en av dem föll isär i ytterligare tre fraktioner. En av de mest prominenta ledarna, Dr Keshar Jung Raimajhi i Nepal Communist Party, försvagade blocket mycket genom att leda in sin fraktion på en samförståndslinje med panchayatrörelsen. Den enda fråga, som debatten kunde fokuseras kring inför valet, var om man inom oppositionen skulle ställa upp med egna kandidater eller om man skulle bojkotta föreställningen och därmed genom ett lågt valdeltagande söka visa att folket förkastade de konstitutionella reformerna. Dr Raimajhi, liksom den s k Rohitgruppen beslöt att ställa upp på panchayatsystemets villkor, varigenom man splittrade den vänsterfront som för övrigt beslutat att agitera för en bojkott.

Nepali congress

Samma problem stod det andra oppositionsblocket inför, det kring det nepalesiska kongresspartiet. Efter nederlaget i 1980 års folkomröstning verkade den starka entusiasmen dessförinnan ha gått ur partiet. Dess ledare B P Koirala, Ganesh Man Singh och Krishna Prashad Bhattarai

hade alla legat lågt och försökt att analysera vad som hade gått snett. B P Koirala hade sökt monarkins stöd bara för att finna att det istället givits till panchayatsystemets ledare premiärministern Surya Bahadur Thapa. B P Koirala och Ganes Man Singh lider dessutom båda av svag hälsa. Partiets motsättningsfulla ställning som ett halvhjärtat rojalistiskt socialistparti skulle åter visa sig komplicerad att hantera. Slutligen meddelade man att partiet ämnade driva en kampanj för en bojkott av valet. Det var dock ett splittrat parti som tog detta beslut, det togs försent och den antikampanj man därefter förde var inte framgångsrik. Redan innan hade den s k Subarna-gruppen inom partiet, under Bakhan Sing Gurung brutit sig loss och beslutat att delta i valet. Den allvarligaste händelsen för partiet skedde dock efter valet då partiets generalsekreterare Parashu Narayan Chaudhari meddelade att han som en följd av partiets svaga ledarskap och inkompetenta agerande inför och under valet beslutat att lämna organisationen för att istället ansluta sig till panchayatlägret, "the mainstream", som det kallas i den engelskspråkiga jargongen. Han tyckte sig se att samma politiska handlingsförlamning höll på att upprepas inför de val till panchayatförsamlingar på lägre nivå som kan stunda under 1982. I september 1981 höll denna nya gruppering ett möte i Kathmandu som med eftertryck visade att en stor del av kongresspartiet övergivit sina forna ledare för Chaudhari.

Valet

Valet formade sig alltså till en taktisk katastrof och en stor besvikelse för oppositionen. De traditionalistiska krafterna vann en betydande politisk vinst. När man tittar på valresultatet mer i detalj bjuder det dock på åtskilliga svårtolkade inslag. Intresset innan hade varit knutet till hur panchayatsidan skulle lyckas med att hålla en enad front under nomineringen. Detta lyckades på många håll inte alls. Åter upprepade sig mönstret att det är personmotsättningar snarare än politiska/ideologiska motsättningar som kommer till ytan i ett nepalesiskt val. När man sedan analyserar valutgången så är det flera förhållanden som är intressanta. För det första, hur väl lyckades oppositionen med sin bojkott? Oppositionen hävdade att valdeltagandet legat kring 30-35 %, medan de officiella siffrorna var på drygt 52 %. Knappast ett imponerande resultat det heller.

För det andra, hur hade olika grupper av politiker klarat sig? Panchayatlägrets ledare Surya Bahadur Thapa vann en komfortabel seger i Dhankuta. Flera av medlemmarna i hans ministär lyckades också bli valda, men oväntat många föll igenom. En del framstående panchayat-

Terassodling norr om Pokhara, västra Nepal (ovan).

Några scener från Katmandudalen.

Foto: Gerard Rikken

Foto: Börje Tobiasson

anhängare misslyckades också att bli valda. Raimajhis grupp misslyckades få någon plats medan Karna Prashad Hyoju, en medlem i Rohit-gruppen besegrade en nära medarbetare till Surya Bahadur i det viktiga Bhaktapur-distriktet. Intressant är dessutom att notera att utbrytargruppen ur Kongresspartiet lyckades få flera ledare valda.

För det tredje kan man notera att parlamentet i och med detta val fick en klart annorlunda sammansättning än tidigare. Åtskilliga politiker som varit framträdande under de senaste 20 åren finns inte längre med. I deras ställe har det kommit in ett starkt inslag av hittills oprövade och därmed kanske oerfarna krafter.

För det fjärde, kan man iakttä att kung Birendra sedan följde upp denna trend genom att ej inkludera de utslagna panchayatanshängarna bland de 23 medlemmar som konstitutionen ger honom rätt att personligen nominera till Rastriya Panchayat.

Detta gör att man, för det femte, hade svårt att exakt uppskatta styrkefördelningen i det nya parlamentet. Ett mått på eventuella motsättningar kunde ha kommit vid valet till premiärministerposten. Då visade det sig dock att Surya Bahadur Thapa kontrollerade situationen så väl att han stod som ende kandidat. Oppositionen till honom hade inte lyckats få ihop de erforderliga 35 rösterna för att sätta upp en egen kandidat.

Mot en problemfylld framtid

Så har då Nepal fått sin kanske mäktigaste premiärminister i modern tid. Huvuddelen av oppositionen är ute i kylan och har skickligt förflyttats ur rampljuset. Oppositionen inom systemet är behagligt liten och under kontroll. Suraya Bahadur Thapa har skött sina kort väl och har i samförstånd med kungen och kretsarna runt honom god kontroll över det politiska läget.

Men på alla andra fronter hopar sig problemen. Landets finanser befinner sig i en krisartad situation. Man har kroniska ekonomiska problem, en exempelsamling på de sämst lottade U-ländernas dilemma: Nepal ligger fyra från slutet på den lista över jordens fattigaste länder som Världsbanken gjort upp, med krympande naturtillgångar, snabbt växande befolkning, en hopplös betalningsbalans, mycket stort beroende av stöd utifrån för utvecklingsbudgeten.

Erfarenheterna från den fjärde femårsplanen var nedslående. Mot projicerade 4-5 % tillväxt varje år hade man nått endast 2,2 %, att jämföra med en årlig befolkningstillväxt på 2,3 %. Preliminära siffror från årets stora befolkningsräkning visar visserligen på en sjunkande tillväxttakt, men på 10 år har Nepals befolkning i alla fall ökat från 11,5 miljoner till 14,1 miljoner! En kraftig förskjutning av befolkningskoncentrationen från bergen till Te-

rai, slättlandet i söder, fortsätter att ske, men snart är nyodlingsmöjligheterna där också helt tömda, samtidigt som den ekologiska utmattningen av bergsområdena ej hejdats. Nya, för landet oerhört kostsamma naturkatastrofer (översvämning, bergsskred, bortsvepta vägar och kraftverk) har under senmonsunen åter inträffat. Denna utarmning av landskapet speglas i förhållandet att jordbruksproduktionen, trots ökad odlingsareal, sjunkit med i medeltal 1,1 % varje år under den gångna 5-årsperioden. Lägg till detta en handelsbalans där underskottet i reda pengar är mer än dubbelt så stort som värdet av den totala exporten, vikande turistsiffror där turistindustrin står för 55-60 % av landets exportintäkter och en alltmer ökande skuldsättning utomlands.

Årets budget kan ur detta perspektiv ses som ett desperat försök att blåsa liv i ekonomin. Statens utgifter beräknas på ett år stiga med hela 62 %, en ökning som nästan helt läggs på utvecklingsbudgeten, vilken nu svarar för hela 79 % av de totala utgifterna. För att täcka dessa investeringar tvingas man dock i än högre grad förlita sig till utländskt stöd i form av ökade gåvor och lån. 1981-82 kommer nästan 60 % av utvecklingsbudgeten att finansieras med utländsk "hjälp". Denna består i sin tur nu till 56 % av lån. På alla fronter utvecklas förhållandena negativt för Nepal. Himlen mörknar över bergslandet i Himalaya.

Kring valet i Bangladesh

Iftekar Hossain

Det var huvudsakligen böndernas röster man slogs om.
Foto: Iftekar Hossain

Som bekant, vann Abdus Sattar, den mördade Siaur Rahmans efterträdare, en stor seger i valet i Bangladesh. Skillnaden i röster mellan de två huvudkandidaterna – Abdus Sattar från Bangladesh Nationella Parti (BNP) och Kamal Hossain från Awamiförbundet – blev nog större än väntat. Sattar fick ca 66 % av rösterna mot ca 26 % för Hossain. Många hade räknat med ett jämnare resultat efter att ha bevittnat de stora valmötorna de två partierna höll runt om i landet.

Den sjuttiofemårige presidenten är sjuk och det finns tecken på allvarliga motsättningar inom hans parti. Han själva har aldrig haft någon politisk profil och blev en kompromisskandidat för BNP i presidentvalet. BNP skapades av Ziaur Rahman i maktens skugga, genom att möjliggöra en svårhanterlig sammanslutning av olika slags politiker från extrem höger till vänsterkanten, från frihetshjältar till de som motsatte sig självständighetskriget. Men nu, när Ziaur Rahman är borta, dras politikerna åt skilda håll och det är svårt att säga hur länge den här valsegern kan hålla ihop dem.

Awamiförbundet utan profil

Dr Kamal Hossain fick ungefär samma antal röster som general Osmani fick mot Ziaur Rahman i presidentvalet 1977. Då hade Awamiförbundet ingen egen kandidat och backade upp M A G Osmani,

överbefälhavare under befrielsekriget. Awamiförbundet har genomgått tre val efter mordet på Sheikh Mujib, två presidentval och ett parlamentsval. Men i inget av valen har partiet kunnat visa något större genombrott i valkretsarna. Det kanske pekar på att Mujibs anda har tagit slut för partiets del och att partiet håller på att få en ny profil.

Även Hossain var en kompromisskandidat. Det finns stora meningsskillnader inom hans parti. Minst två, om inte tre, grenar lutar åt motsatta håll och valnederlaget kan knappast hjälpa till att behålla enighet. Splittringen blir kanske bara en tidsfråga.

Dagen efter valet anklagade Kamal Hossain BNP för valfusk. Anklagelsen avvisades av myndigheterna. En viss förvirring uppstod då de första inofficiella valresultaten kom upp i TV-valvakan, där röstskillnaderna visade sig vara en mot tjugo. Så småningom jämnades dock re-

sultatet till Awamiförbundets fördel. Hossain godkände inte valresultatet men lovade fortsätta kämpa mot regeringen inom den parlamentariska ramen. Det är nog den bästa vägen Dr Hossain väljer, i väntan på parlamentsval 1984.

Men den här vägen har också sina nackdelar. Den kan inte bana väg för någon dramatisk sympatiökning för Awamiförbundet. Den andra vägen, nämligen att ta kampen till gatorna, passar helt enkelt inte Hossain. Han är helt ovan vid sådan slags verksamhet. 1975 var han utrikesminister i Mujibs regering, sen dess har han vistats utomlands. Dessutom, om Awamiförbundet för närvarande har en sådan dragningskraft att få folket på sin sida är tveksamt, och om inte då kan äventyrligheter sluta med ett fiasko. Men säkert finns det folk inom partiet som tror att gatukamp är det bästa sättet att utöka partipopulariteten och samtidigt slå ut motståndare inom egna partiet.

De andra partierna

Valets andra stora förlorare var en annan f d major, nämligen Major Jalil från JSD (Nationella Socialistpartiet). En hel del partier, inklusive JSD, övervägde ett tag att ställa upp bakom Osmani, men när affären inte blev av ställde major Jalil själv upp som presidentkandidat, dock halvhjärtat och dåligt förberedd.

JSD är också splittrat och kraftlöst.

Efter svåra repressalier under Mujibs tid förblev partiet utan någon effektiv ledning och är numera i en omvandlingsfas. De mer radikala studenterna har redan lämnat partiet och bildat sitt eget socialistiska parti.

Det lilla moskvatrogna kommunistpartiet har inte samma medvind som det hade för fem år sedan på Mujibs tid. Deras generalsekreterare uttryckte för en tid sedan att han önskade sig en revolution av afghansk typ i Bangladesh. Det var skäl nog för regeringen att fängsla honom.

Den extrema vänstern håller fortfarande på att diskutera sina ideologiska skillnader i svårbegripliga termer. Oenigheten är stor mellan dem. En stark opinion har

dock vuxit fram bland de militanta medlemmarna för att enas kring den gemensamma saken.

I skuggan av allt detta, flödar utländsk valuta från kända håll till några fanatiska religiösa partier och organisationer. Mulorna springer omkring med nya budskap om verklig befrielse. De tränger in i folkets religiösa liv men tycks ännu lyckas mindre med politik.

En bra skörd

Skörden beräknas bli bra i år, ca 16 miljoner ton spannmål. Landet kommer att behöva importera bara 1 miljon ton. Resultat blir att det utländska spannmåls-

biståndet skärs ner. Inkomsten som regeringen får genom att sälja biståndspannmål uteblir, och det skapar i sin tur problem med statsbudgeten. En bra skörd orsakar alltså obalans i statshushållningen!

Några av biståndsgivarna har ställt hårdare krav på regeringen. Det krävs bl a att regeringen skär ner privilegierna till armén. Men ett sådant besparingsprogram kan utvecklas till någonting farligt. Därför måste armén matas, och matas ordentligt, så att den inte begår övergrepp igen, denna gång av hunger.

CIA i Bangladesh

Thomas Bibin

USA erkänner inblandning!

I skuggan av mordet på Ziaur Rahman i maj och storsegern för den nye presidenten Abdus Sattar nu i november kommer ett smått sensationellt besked från Washington. USA:s regering erkänner de faktiska omständigheterna kring under rättelsetjänstens, CIA:s, inblandning för att omintetgöra Awami-förbundets valseger 1970 i dåvarande Östpakistan liksom dess inblandning i förberedelserna för mordet på Mujibur Rahman 1975.

Uppgifterna om USA:s sabotageförsök mot den nya staten Bangladesh framfördes ursprungligen av den dåvarande korrespondenten för *Far Eastern Economic Review* i Dacca, Lawrence Lifschultz i boken *The Unfinished Revolution* som kom för något år sedan (se recension i Sydasiabulletinen nr 1-80). USA:s konspirationer med högerelementen i Dacca togs på allvar av kongressmannen Stephen Solarz som satte igång en undersökning i kraft av sitt ordförandeskap i Kommittén för Utrikesaffärer i Washington.

Som svar på denna undersökning meddelade den amerikanska regeringen att man 1971 hade kontakter med högre bangladeshiska tjänstemän för att förmå den nybildade staten att återgå under pakistanskt styre. Detta låg i linje med USA:s

syn på Pakistan som en naturlig allierad i Sydasiien.

USA förnekar inte heller att man i sin ambassad i Dacca arrangerade möten med "oppositionella element" under tiden november 1974 till januari 1975. USA:s regering menar dock i sitt svar att Mujibur Rahman kände till dessa möten. Lifschultz har nyligen besökt Bangladesh än en gång för att få material till en bok som ska följa upp den förra, och han säger sig inte ha hittat en enda person som var informerad i förväg om kuppen mot Mujibur Rahman. Och i alla händelser måste den informationen varit vilseledande eftersom Rahman mördades kort därefter, varpå ambassadbesökarna tog över makten i landet. Det var den sk Mustaqueurion, ledd av Khondaker Mustaque Ahmed.

När det gäller CIA:s inblandning i Bangladesh under de år som gått sedan 1975 så säger sig Solarz inte vara nöjd med de svar han fått av sin regering. Han har därför fortsatt sina undersökningar.

Uppgifterna om den amerikanska inblandningen i Bangladesh är de första officiella medgivandena som kommit. Dessa medgivanden är mycket noggrant utformade, delvis i syfte att säga precis så mycket att man inte kan beslås med besvärande lögn framöver, delvis i syfte att ge sken av legitima syften från USA:s sida. Enligt Lifschultz bildar dessa med-

givanden "den dimridå bakom vilken brott och misstag behändigt döljer sig".

I alla händelser står det klart att CIA-chefen i Dacca, Philip Cherry, privat t o m umgicks med en av de sammansvurna inför kuppen 1975, men i motsats till sin regering vill inte Cherry gå med på att planläggningen skedde på den amerikanska ambassaden.

Sannolikt opererade CIA i Bangladesh delvis genom ett företag som hette Emerald Corporation, lett av en viss Mr Sullivan och en fd CIA-man i Saigon som delägare. Företaget uppgavs ha sitt huvudkontor i Los Angeles, men där fanns inget företag registrerat med det namnet. Två av kupp militärernas fruar fanns av någon anledning anställda hos Emerald Corporation.

Alla dessa manipulationer kan vara lämpliga att ha i minnet när rapporter når oss om att Abdus Sattar från samma Bangladesh National Party som sin mördade företrädare general Ziaur Rahman vunnit presidentvalet med ca 70 procent av rösterna. Om det inte har fuskats (och det finns det dom som påstår) så har alltså det bangladeshiska folket med demokratiska medel valt en president för de män som en gång berövade dom den lilla strimma av demokrati som en gång fanns i landet. Vart det leder, och vilken roll USA spelar i detta, återstår att se.

Hej, SAB redaktionen!

Jag vill tacka er för det fina resenumret (3/81)! Jag önskar bara att jag hade haft tillgång till en liknande kompakt och informationsrik tidning innan jag reste till Sydasien den första gången. Men jag skulle vilja framföra några kritiska synpunkter på Christian Wigardts artikel.

Som bakgrund vill jag säga att jag har varit i Sydasien tre gånger (11 månader). Mitt första besök gällde musikstudier. Vid de andra och tredje besöken knöt jag politiska och fackliga kontakter. Tilläggas kan att den tredje resan finansierades delvis av min fackförening. Från varje besök har jag återvänt till Sverige med en allt större respekt och kärlek för folken och civilisationerna i Sydasien.

Jag upplever CW:s artikel som en rå och okunnig utskällning av miljontals sydasiaters sedvänja och tusentals västerländska turister. Jag menar då bruket av cannabis i en eller annan form.

CW skriver att Nepal är "ett mekka" (varför just Mekka?) för yngre resenärer ute efter billig haschisch. Det intrycket fick inte jag. Förresten, CW:s påstående verkar rent löjligt om man tänker på det arismetiska. Jag tror dessutom inte att en liten grupp västerlänningar skulle kunna påverka nepaleserna till den grad som CW påstår. Så djupa är kontakterna mellan turister och nepaleser inte, att användningen av en fritt växande planta skulle ha gått nepaleserna förbi. Vad jag läst och upplevt i hindukulturen har det inte heller gjort det.

Om Pakistan skriver CW:

"I Pakistan är haschbruket utbrett bland rätt breda folklager. Det är många som röker. En av orsakerna kan vara att man i Pakistan har en regering som följer koranen väldigt strikt. I enlighet därmed är spriten så gott som totalförbjuden."

Han kunde nästan ha tillagt: *Annars skulle de vara precis som vi!* Men som tur är, är de inte det. Själv reste jag i Pakistan innan militär-fascisterna i islamska fårakläder tog nationen i ett järngrepp. Då kunde jag konstatera att cannabisbruket (antingen som haschisch eller som bhang, som dricks) verkligen var mycket utbrett, trots tillgången på sprit. Man kan tillägga att det område som utgör det nuvarande Pakistan är skådeplatsen för *Rig Veda*, de indo-europeiska språkens äldsta litterära verk. I denna uråldriga antologi prisas cannabisbruket (det kallas "soma") som en direkt religiös-extatisk upplevelse. Zia ul Haq har inget med saken att göra!

Och så vad det gäller Indien, har jag aldrig sett en "haschaffär", som CW säger sig ha sett. Däremot vet jag om affärer (somliga kontrollerade av staten) där man kan köpa bhang eller ganja. Det må vara sant, som CW skriver, att det rör sig om ett fåtal delstater. Men jag tror att det är just i dessa delstater där de flesta indier lever.

CW har frågat "folk" i Darjeeling vad de tyckte om "hasch" – ett för övrigt främmande ord i Indien. Vad skulle "folk" i Jönköping säga om jag frågade dem om sprit? Skulle jag då återvända till mitt hemland och berätta att bara "dåliga människor" i Sverige tar en nubbe?

Det är kanske onödigt för mig att påpeka att CW fritt fantiserar när han skriver om tusentals nerdrogade "kringdrivande" västerlänningar (i flock?). Men de blivande sydasienresenärerna behöver verkligen inte låta sig skrämmas av sådant strunt.

Med tanke på de europeiska traditionerna vore det en stor miss för en sydasiat att resa hela vägen hit och aldrig prova på våra förträffliga öl-, vin- och spritsorter. Likaså vore det dumt och arrogant av oss att öka till Sydasien och utdöma folken där nere för sina rusmedel. Det där kallas för etnocentricitet, eller på vardags-språk: skitsnack.

Som ett sista klagörande har jag i Sydasien bjudits cannabis i någon av dessa former av människor ur följande grupper: fabriksarbetare, daglönare, lantarbetare, fiskare, butiksinnehavare, universitetslärare, ingenjörer, militärofficerer, polismän, tempelpräster, kamelförare, tjänstemän (privata och offentliga), pensionärer, sadhus och affärsmän av olika slag. Vid nästan varje tillfälle har icke-brukande kolleger, släktingar eller främmande, varit närvarande utan att ha höjt på ögonbrynen.

Till slut har jag två gånger råkat vara i Indien vid *Shivarathi*, storguden Shivas mytologiska bröllopsdag. Och då har jag sett hur människor från alla klasser, åldrar och kön i tusentals samlas vid bhang-ställen och tempel för att ta en bhang-sup och fira denna högtid. Det ingår helt enkelt inte i folkens rättsmedvetande att cannabisbruket är någonting skumt.

Med hälsningar från vodkabället

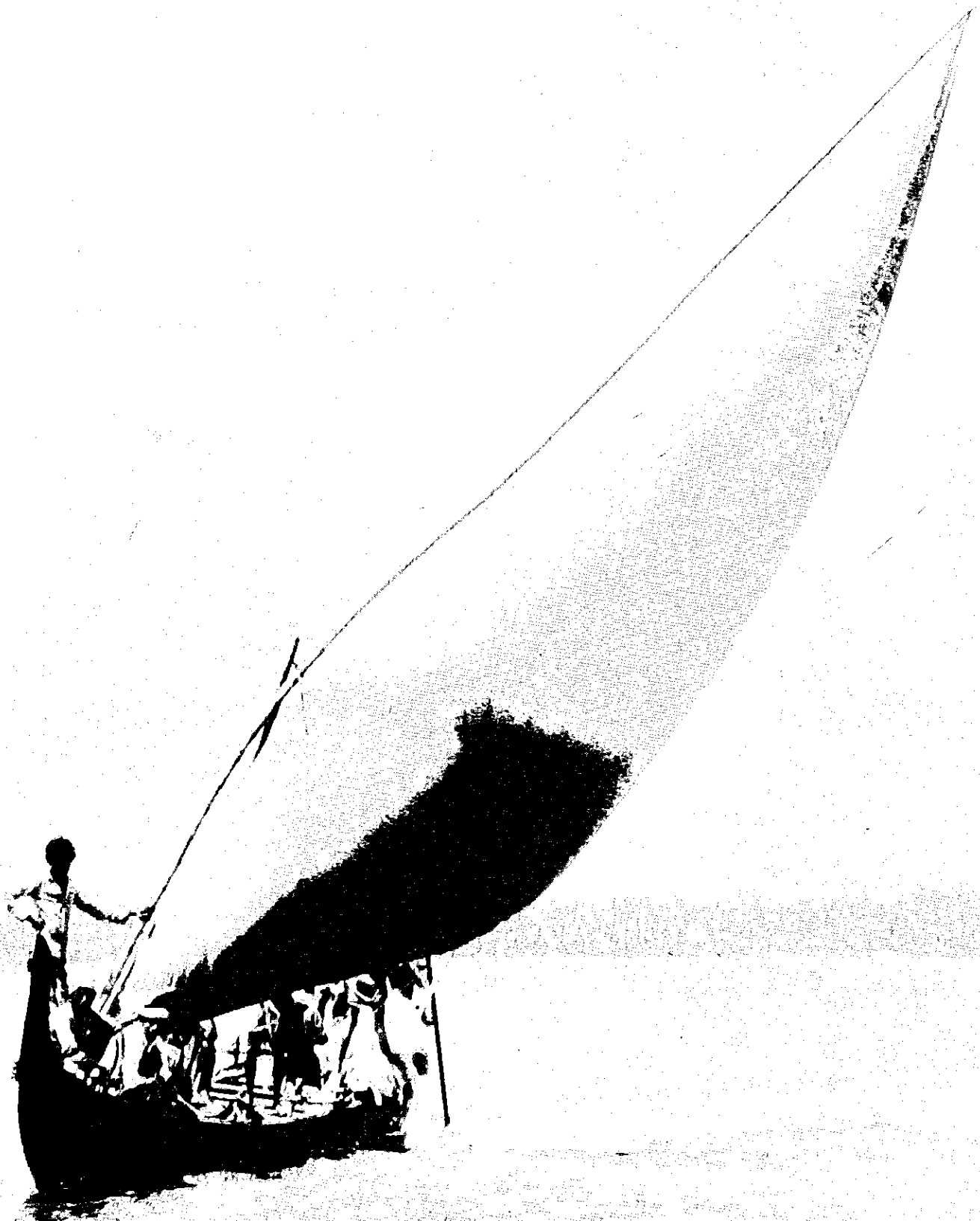
Hammertt Murphy

PS Vad fan menar karl'n med sitt utfall mot vita bomullskläder? Ska man driva omkring med storväst och knätofs i 35-graders värme? DS

*Taxibåtar vid Kaptaisjön, Chittagong Hill Tracts.
Dammen som gjort den konstgjorda sjön syns i bakgrunden. Bangladesh.
Foto: Thomas Bibin*

*Kerala, Indien.
Foto: Hammet Murphy*

Sydasiien

